YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu neljäs jaosto)
17 päivänä heinäkuuta 1998 *

Asiassa T-111/96,

ITT Promedia NV, Belgian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Antwerpen (Belgia), edustajinaan asianajajat Ivo Van Bael, Peter L'Ecluse ja Kris Van Hove, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch & Wolter, 11 rue Goethe,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Wouter Wils, avustajanaan komissiossa toimiva kansallinen virkamies Rosemary Caudwell, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jota tukee

Belgacom SA, Belgian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Bryssel (Belgia), edustajanaan ensin asianajaja Jules Stuyck ja sitten asianajajat Herman De Bauw ja Paul Maeyaert, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Arendt & Medernach, 8-10 rue Mathias Hardt,

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa kantaja vaatii kumoamaan komission päätöksen, jolla hylättiin lopullisesti osia kantajan tekemästä kantelusta, jonka mukaan Belgacom SA oli EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan vastaisesti pannut haitantekotarkoituksessa vireille oikeudenkäyntejä kantajaa vastaan belgialaisissa tuomioistuimissa ja vaatinut kantajaa luopumaan teollisesta ja kaupallisesta tietotaidostaan näiden osapuolten välillä olevien sopimusvelvoitteiden nojalla,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Lindh sekä tuomarit R. García-Valdecasas, K. Lenaerts, J. D. Cooke ja M. Jaeger,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Mair,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.12.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat

1 Kantaja ITT Promedia NV, aikaisemmin NV Promedia, on Belgian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jonka pääasiallisena toimialana on kaupallisten puhelinluettelojen julkaiseminen Belgiassa. Yhdysvaltain oikeuden mukaan perustettu yhtiö ITT World Directories Inc., jonka pääasiallisena toimialana on kaupallisten

puhelinluetteloiden julkaiseminen koko maailmassa, omistaa siitä 99,95 prosenttia, eli kantajayhtiö on sen tytäryhtiö. ITT World Directories Enterprises Inc. omistaa ITT World Directories Incistä 80 prosenttia, ja viimeksi mainittu on edellisen tytäryhtiö. ITT Corporation puolestaan omistaa ITT World Directories Enterprisesin kokonaan, jälkimmäinen on edellisen tytäryhtiö ja molemmat yhtiöt on perustettu Yhdysvaltain oikeuden mukaan.

Asiaa koskeva kansallinen säännöstö

2 Belgian 13.10.1930 annetulla lailla, jolla sovitetaan yhteen lennätin- ja lankapuhelinliikennettä koskevia säännöksiä, annettiin julkiselle yritykselle Régie des télégraphes et téléphonesille (Lennätin- ja puhelinliikenteen valtionyhtiö, jäljempänä RTT) Belgiassa teleliikenteen hoitamisen yksinoikeus, johon sisältyi puhelinluetteloiden julkaiseminen ja jakelu. Tämän lain nojalla RTT:llä oli myös oikeus valtuuttaa kolmannet julkaisemaan luetteloita.

3 Lailla, joka annettiin 21.3.1991 ja jolla tehtiin tiettyjä julkisia yrityksiä koskevia uudistuksia, RTT muutettiin ensi vaiheessa itsenäiseksi julkiseksi yritykseksi Belgacomiksi. Sittemmin 12.12.1994 annetulla lailla, jolla muutettiin 21.3.1991 annettua lakia, Belgacom muutettiin julkisoikeudelliseksi osakeyhtiöksi Belgacom SA:ksi (jäljempänä Belgacom). Belgacomin osake-enemmistön omistaa Belgian valtio. Belgacomilla oli 1.1.1998 asti lakiin perustuva puhelinliikenteen monopoli Belgiassa.

4 Belgacomin yksinoikeus puhelinluetteloiden toimittamiseen lakkautettiin 10.1.1994 lukien 24.12.1993 annetun lain 45 §:llä. Tällä lailla muutettiin 21.3.1991 annetun lain 113 §:n 2 momenttia. Näin muutetun säännöksen (jäljempänä vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentti) mukaan Belgacomin lisäksi myös muilla, Institut belge des services postaux et des télécommunicationsin (Belgian posti- ja telelaitos, jäljempänä IBPT) luvan saaneilla on oikeus julkaista luetteloita kuninkaan määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

5 Tämän luvan myöntämisen edellytykset ja sitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt määritettiin 15.7.1994 annetulla kuninkaan päätöksellä, joka tuli voimaan 26.8.1994 ja jolla tehtiin tiettyjä julkisia yrityksiä koskevia uudistuksia siltä osin kuin kysymys oli Belgacomin yksinoikeudella tarjoamien teleliikennepalveluiden tilaajista tehdyistä puhelinluetteloista (jäljempänä 15.7.1994 annettu kuninkaan päätös). Tämän päätöksen 1 §:n 2 momentin ja 3 §:n 1 momentin mukaan lupa annetaan siten, että IBPT ilmoittaa, että luetteloiden laatimiseen, myyntiin tai jakeluun tarvittavien tietojen toimittamista koskeva sopimus, jossa määritetään Belgacomin ja lupaa hakevan tahon tekniset, taloudelliset ja kaupalliset oikeudet ja velvollisuudet, on kuninkaan päätöksen mukainen. Ennen sopimuksen allekirjoittamista Belgacomin ja toisen sopimuspuolen on yhdessä ilmoitettava sopimuksesta. Kuninkaan päätöksen 2 artiklassa säädetään seuraavaa: "[k]ullakin luvan saaneella on oikeus saada tarvittavat tiedot luetteloiden laatimiseksi, myymiseksi ja jakelemiseksi sellaisilla kaupallisilla, taloudellisilla ja teknisillä ehdoilla, jotka ovat oikeudenmukaisia, kohtuullisia ja syrjimättömiä." Belgacom vahvistaa nämä ehdot ja toimittaa ne julkaistaviksi Moniteur Belgessä. Belgacomille asetetaan päätöksen 3 §:n 2 momentissa velvollisuus toimittaa IBPT:lle tämän pyynnöstä kaikki tarpeelliset tiedot sen tutkimiseksi, että nämä ehdot ovat oikeudenmukaisia, kohtuullisia ja syrjimättömiä. Päätöksen 9 §:ssä täsmennetään, että lupia luetteloiden julkaisemiseen myönnetään 1.1.1995 lukien.

Asian perustana olevat tosiseikat

6 Ensimmäisellä, vuonna 1969 tehdyllä sopimuksella RTT antoi NV Promedialle yksinoikeuden julkaista luetteloita sille toimittamiensa tietojen perusteella. Tämä lupa uusittiin toisella, 9.5.1984 tehdyllä sopimuksella (jäljempänä 9.5.1984 tehty sopimus), jolla myönnettiin NV Promedialle 1.1.1985 alkavaksi ja virallisten puhelinluetteloiden 10:nnen täydellisen painoksen julkaisemiseen päättyväksi 10 vuoden määräajaksi yksinoikeus, joka kattoi virallisten puhelinluetteloiden julkaisemisen ja jakelun RTT:n nimissä ja kaupallisten puhelinluetteloiden julkaisemisen ja jakelun NV Promedian omissa nimissä. Näiden kahden sopimuksen täyttämiseksi, joista jälkimmäinen päättyi 15.2.1995, kantaja julkaisi kaupallisia puhelinluetteloita, jotka oli varustettu tavaramerkillä "Gouden Gids/Pages d'Or".

7 Vuodesta 1993 lähtien Belgacom ja kantaja neuvottelivat uudesta sopimuksesta. Keskeytettyään neuvottelut syyskuussa 1993 ja esitettyään tarjouspyynnön puhelinluettelojen 1.1.1995 jälkeisestä julkaisemisesta Belgacom päätti 22.12.1993 aloittaa uudelleen neuvottelut kantajan kanssa. Koska nämä osapuolet eivät päässeet sopimukseen, Belgacom päätti 12.7.1994 lopettaa yhteistyön kantajan kanssa ja etsiä uuden sopimuskumppanin puhelinluettelojen julkaisemista varten 1.1.1995 lukien.

8 Tällä välin kantaja nosti 29.6.1994 Belgian Cour d'arbitragessa kanteen, jossa se vaati 24.12.1993 annetun lain 45 §:n kumoamista. Kannetta seurasi 25.10.1994 Belgian Conseil d'Etat'han jätetty hakemus 15.7.1994 annetun kuninkaan päätöksen täytäntöönpanon lykkäämiseksi. Kanne ja hakemus hylättiin.

9 Kantaja ilmoitti 13.7.1994 antamassaan lehdistötiedotteessa, että se oli päättänyt jatkaa "Gouden Gids/Pages d'Or" -luetteloidensa julkaisemista. Samalla se voimisti toimintaansa ilmoitusten hankkimiseksi ja ilmoitustilan myymiseksi luetteloidensa vuoden 1995 painoksesta.

10 Samana päivänä Belgacom ilmoitti antamassaan lehdistötiedotteessa asiakkailleen, että kantajan kaikki toiminta puhelinluetteloidensa vuoden 1995 painoksen ilmoitusten hankkimiseksi ja ilmoitustilan myymiseksi tapahtui ilman Belgacomin lupaa ja ilman minkäänlaista sopimussuhdetta. Belgacom tiedotti myös asiakkailleen päätöksestään julkaista itse virallisen puhelinluettelonsa valkoiset ja keltaiset sivut yhteistyössä alaan erikoistuneen sopimuskumppanin kanssa. Se ilmoitti asiakkailleen tässä yhteydessä, että Belgacomin kaupalliset neuvonantajat, joilla oli tarvittava lupa, ottaisivat heihin viipymättä yhteyttä tiedottaakseen niistä yksityiskohdista, jotka koskevat ilmoitusten julkaisemista virallisen puhelinluettelon seuraavan painoksen valkoisilla ja keltaisilla sivuilla.

11 Kantaja haastoi 22.7.1994 Belgacomin Brysselin Tribunal de commerceen, jonka presidentti käsitteli kyseisen kieltokanteen yksinkertaistetussa asian käsittelyjärjestyksessä, vaatien presidenttiä toteamaan, että Belgacom oli rikkonut kauppatapoja ja kilpailua koskevaa Belgian lainsäädäntöä sekä perustamissopimuksen 86 artiklaa, mihin liittyen se vaati presidenttiä määräämään Belgacomin lopettamaan kantajaa koskevien väärien, harhaanjohtavien ja kielteisten tietojen levittämisen. Tässä asiassa Belgacom nosti vastakanteen (jäljempänä ensimmäinen vastakanne tai Belgacomin ensimmäinen kanne), jossa se vaati Tribunal de commercen presidenttiä toteamaan, että koska kantajalla ei ollut vuoden 1991 lain 113 §:n 2 kohdassa edellytettyä IBPT:n lupaa, kantajan kaikki toiminta puhelinluetteloidensa vuoden 1995 painoksen ilmoitusten hankkimiseksi ja ilmoitustilan myymiseksi oli vastoin kauppatapoja ja kilpailua koskevaa Belgian lainsäädäntöä ja perustamissopimuksen 86 artiklaa. Belgacom vaati myös, että kantaja määrätään lopettamaan kaiken ilmoitusten hankkimisen ja myynnin kunnes se saa mainitun luvan.

12 Tribunal de commercen presidentti hyväksyi kantajan vaatimuksen 5.10.1994 antamallaan tuomiolla perustaen päätöksensä kauppatapoja ja kilpailua koskevaan Belgian lainsäädäntöön ja perustamissopimuksen 86 artiklaan, ja samoin perustein hylkäsi Belgacomin ensimmäisen vastakanteen perusteettomana. Brysselin Cour d'appel pysytti tuomion 19.10.1995 todeten, että Belgacomin toiminta oli kauppatapoja koskevan Belgian lain vastaista. Se hylkäsi myös Belgacomin vastakanteen sillä perusteella, että ne kansalliset säännökset, joihin Belgacom vetosi vastakanteensa tueksi, eli erityisesti vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentti ja 15.7.1994 annettu kuninkaan päätös, olivat perustamissopimuksen 86 artiklan ja 90 artiklan 1 kohdan vastaisia, eikä niitä näin ollen voinut soveltaa käsiteltävänä olevaan tapaukseen.

13 Pyydettyään 10.5., 1.7. ja 27.7.1994 päivätyillä kirjeillä Belgacomia esittämään tilaajatietojen toimittamista koskevan oikeudenmukaisen ja kohtuullisen tarjouksen, joka ei ole syrjivä, kantaja haastoi Belgacomin uudelleen 16.8.1994 Brysselin Tribunal de commerceen, jonka presidentti käsitteli kieltokanteen yksinkertaistetussa asian käsittelyjärjestyksessä. Kantaja vaati presidenttiä toteamaan, että Belgacomin kieltäytyminen toimittamasta sille tilaajatietoja oikeudenmukaisilla, kohtuullisilla ehdoilla, jotka eivät ole syrjiviä, oli hyvän kauppatavan vastaista sekä vastoin kauppatapoja ja kilpailua koskevaa Belgian lainsäädäntöä ja perustamissopimuksen

86 artiklaa, sekä määräämään, että Belgacom lopettaa tämän menettelyn ja toimittaa kantajalle tilaajatiedot oikeudenmukaisilla ja kohtuullisilla ehdoilla, jotka eivät ole syrjiviä. Belgacom nosti tätä kantajan uutta kannetta vastaan vastakanteen (jäljempänä toinen vastakanne tai Belgacomin toinen kanne), jossa se vaati, että kantajan vaatimus tilaajatietojen saamisesta, sellaisena kuin se on esitetty kantajan 10.5., 1.7. ja 27.7.1994 päivätyissä kirjeissä, julistetaan kauppatapaa ja kilpailua koskevan Belgian lainsäädännön sekä perustamissopimuksen 86 artiklan vastaiseksi.

14 Annettuaan asiantuntijan tehtäväksi määritellä kysymyksessä oleville tiedoille oikeudenmukaisen ja kohtuullisen hinnan, joka ei ole syrjivä, Brysselin Tribunal de commercen presidentti hyväksyi 11.6.1996 antamallaan tuomiolla kantajan vaatimuksen ja totesi, että hinta tuli vahvistaa asiantuntijan tekemien johtopäätösten mukaisesti mutta kuitenkin niin, että hinnaksi tulisi automaattisesti se alempi hinta, jonka komissio mahdollisesti vahvistaa päätöksessään kantajan sille tekemästä kantelusta (ks. jäljempänä 22 ja 23 kohta). Presidentti hylkäsi samoin perustein Belgacomin toisen vastakanteen perusteettomana. Presidentti hylkäsi myös kantajan esittämän vahingonkorvausvaatimuksen, jossa väitettiin toisen vastakanteen olevan tarpeeton ja haitanteon luonteinen, arvioiden, että ei ollut näytetty, että Belgacom olisi käyttänyt väärin oikeuttaan nostaa kanteita tuomioistuimessa.

15 Belgacom julkaisi 15.7.1994 annetun kuninkaan päätöksen 2 §:n nojalla 24.9.1994 Moniteur Belgessä tiedonannon, joka koski niitä kaupallisia, taloudellisia ja teknisiä ehtoja, jotka koskivat Belgacomin tarjoamien teleliikennepalveluiden tilaajista tehtävien luetteloiden laatimiseksi, myymiseksi ja jakelemiseksi tarpeellisten tietojen saamista. Tiedonannon 3 §:n 1 momentissa vahvistettiin yhdestä tilaajatiedosta perittäväksi maksuksi 200 Belgian frangia (BEF), minkä lisäksi tuli 34 prosenttia luvansaajan mainostuloista. IBPT, joka katsoi, että maksut eivät olleet oikeuden-

mukaisia, kohtuullisia ja syrjimättömiä, kehotti 20.4.1995 Belgacomia vahvistamaan tilaajatiedosta perittäväksi maksuksi 67 BEF, minkä lisäksi tuli 16 prosenttia luvansaajan mainostuloista. Edellä mainitun tiedonannon 3 §:n 1 momenttia muutettiin Moniteur Belgessä 20.6.1995 julkaistulla tiedonannolla, jossa maksu vahvistettiin IBPT:n suosituksen mukaiseksi.

16 Belgacom ja Yhdysvaltain oikeuden mukaan perustettu yhtiö GTE Information Services Inc. perustivat 21.10.1994 yhteisyrityksen, Belgacom Directory Services SA:n (jäljempänä BDS), jonka osakepääomasta ne omistivat 80 ja 20 prosenttia ja jonka toimialana oli puhelinluetteloiden julkaiseminen Belgiassa. Belgian oikeuden mukaan perustettu BDS aloitti toimintansa 1995.

17 Belgacom ja kantaja tekivät 16.3.1995 sopimuksen tilaajatietojen toimittamisesta. Saatuaan jäljennöksen tästä sopimuksesta IBPT ilmoitti kantajalle 24.3.1995 päivätyllä kirjeellään määräaikaisen luvan myöntämisestä. Kirjeessä todettiin, että luvasta voisi tulla pysyvä, jos sopimuksen taloudellisia ehtoja muutettaisiin vastaamaan IBPT:n määrittämiä oikeudenmukaisia ja kohtuullisia ehtoja, jotka eivät ole syrjiviä.

18 Belgacom lähetti kantajalle 29.3.1995 kirjeen, jossa se vaati tätä noudattamaan 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan 2 alakohdan mukaisia velvollisuuksia. Tämän kirjeen liitteenä oli lista seikoista, joita Belgacom vaati kantajalta tämän artiklan nojalla. Kantaja antoi tämän kirjeen tiedoksi komissiolle 7.4.1995.

19 Sopimuksen, joka oli tehty 9.5.1984, XVI kohdan 2 alakohdassa määrätään seuraavaa:

"Ten einde de Regie in staat te stellen de continuiteit van de uitgaven te verzekeren, dient de contractant:

a) ten laatste één maand na de uitreikingsperiode van elk boekdeel van de 10de uitgave alle abonneebestanden, tekeningen, specificaties en andere gegevens die nodig zijn voor de publikatie en de uitreiking van de OTG en de HBG zonder enige vergoeding aan de Regie af te staan;

b) uiterlijk één maand na het uitreiken van het laatste boekdeel van de 10de uitgave zonder enige vergoeding bovendien af te staan: de licenties, voortvloeiend uit octrooien of uit soortgelijke wettelijke vormen van bescherming, naar aanleiding van werken uitgevoerd of in verband met onderhavige overeenkomst alsmede de know how nodig voor de uitgave en de uitreiking van de OTG en de HBG."

("Jotta RTT voi turvata julkaisemisen jatkuvuuden, sopimuspuoli sitoutuu:

a) viimeistään kuukauden kuluessa kunkin 10:nnen painoksen osan jakelusta luovuttamaan RTT:lle veloituksetta kaikki tilaajarekisterit, piirrokset, tekniset eritelmät ja muut virallisen ja kaupallisen luettelon julkaisemiseksi ja jakelemiseksi tarvittavat tiedot;

b) viimeistään kuukauden kuluessa 10:nnen painoksen viimeisen osan jakelusta antamaan RTT:lle niin ikään veloituksetta käyttöluvat, jotka liittyvät patentteihin tai muuhun sellaiseen samankaltaiseen lakisääteiseen suojaan, joka on saatu

tämän sopimuksen puitteissa suoritettuihin tai toteutettuihin töihin liittyen, samoin kuin virallisen ja kaupallisen luettelon julkaisemiseksi tarvittavan tietotaidon.")

20 Tämä vaatimus 9.5.1984 tehdyn sopimuksen täyttämisestä antoi aiheen kolmannelle Belgacomin ja kantajan väliselle oikeudenkäynnille (jäljempänä Belgacomin kolmas kanne). Belgacom haastoi kantajan 14.4.1995 Brysselin Tribunal de commercen presidentin johtamaan yksinkertaistettuun menettelyyn saadakseen kantajan luovuttamaan 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan 2 alakohdan nojalla sille tietyt tiedot, kaupallista tietotaitoa ja teollis- ja tekijänoikeuksia. Brysselin Tribunal de commercen presidentti totesi 19.6.1995 antamassaan tuomiossa, että kanne ei täyttänyt kyseiseen yksinkertaistettuun menettelyyn liittyviä vaatimuksia ja hylkäsi kanteen perusteettomana.

21 Kyseisen menettelyn jälkeen Belgacom ja BDS haastoivat pääasian kantajan 7.8.1995 Brysselin Tribunal de commercen presidentin johtamaan menettelyyn vaatien kantajan velvoittamista maksamaan 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan 3 alakohdassa määrätyt vahingonkorvaukset saman kohdan 2 alakohdan noudattamatta jättämisestä. Brysselin Tribunal de commercen presidentti totesi 11.12.1996 antamassaan tuomiossa, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen yksinoikeuslauseke oli vastoin perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja että sopimus oli kokonaisuudessaan pätemätön perustamissopimuksen 85 artiklan 2 kohdan nojalla, koska tämä lauseke koskee koko sopimuksen keskeistä sisältöä. Presidentti hylkäsi kanteen perusteettomana. Presidentti hylkäsi myös kantajan nostaman vastakanteen todeten, että ei ollut näytetty, että kanne olisi ollut tarpeeton ja haitanteon luonteinen. Hän täsmensi, että sitä seikkaa, että Belgacom ei ollut arvioinut oikein sopimuksen pätevyyttä, ei itsessään voitu pitää riittävän vakavana virheenä siten, että sitä voitaisiin pitää näyttönä vilpillisestä mielestä.

Hallinnollinen menettely komissiossa

22 Kantaja kanteli 20.10.1994 komissiolle 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, N:o 13, s. 204; jäljempänä asetus N:o 17) 3 artiklan nojalla yhtäältä siitä, että Belgacom oli rikkonut perustamissopimuksen 86 artiklaa, ja toisaalta siitä, että Belgian asiaa koskeva säännöstö oli yhteensoveltumaton perustamissopimuksen 86 artiklan ja 90 artiklan 1 kohdan kanssa. Komissio jakoi tämän kantelun kahteen osaan: Belgacomin toimintaa koskeva kantelu rekisteröitiin numerolla IV/35.268 (jäljempänä kantelu IV/35.268) ja Belgian säännöstöä koskeva kantelu numerolla 94/5103 SG(94) A/23203.

23 Kantelussa IV/35.268 kantaja väitti, että Belgacom oli käyttänyt väärin määräävää markkina-asemaansa perustamissopimuksen 86 artiklan vastaisesti toimiessaan seuraavasti:

i) se oli antanut kantajan nykyisille tai mahdolliselle asiakkaille virheellisiä, harhaanjohtavia ja kielteisiä tietoja kantajasta,

ii) se oli kieltäytynyt antamasta kantajalle luetteloiden laatimisen edellyttämiä tilaajatietoja oikeudenmukaisilla, kohtuullisilla ja syrjimättömillä ehdoilla,

iii) se oli käyttänyt näiden tilaajatietojen myynnissä kohtuuttomia ja/tai syrjiviä hintoja,

iv) se oli pannut kantajaa vastaan haitantekotarkoituksessa vireille oikeudenkäyntejä belgialaisissa tuomioistuimissa,

v) se oli vaatinut kantajaa luovuttamaan teollista ja kaupallista tietotaitoaan osapuolten välillä vallitsevien sopimusvelvoitteiden nojalla.

24 Komissio ilmoitti kantajalle 7.3.1995 päivätyllä kirjeellään alustavasta kannastaan kantelun IV/35.268 viiden kohdan osalta ja pyysi kantajaa esittämään tästä näkemyksensä. Kantaja vastasi tähän pyyntöön 6., 18., 25. ja 27.4. ja 16.6.1995 päivätyillä kirjeillään.

25 Kantaja teki 6.12.1995 uuden, numerolla 96/4067 SG(95) A/19911/2 rekisteröidyn kantelun komissiolle puhelinluetteloja koskevasta Belgian säännöstöstä vedoten siihen, että se ei ollut perustamissopimuksen 59 ja 90 artiklan mukainen.

26 Komissio osoitti Belgacomille 20.12.1995 väitetiedoksiannon, joka koski kantelun IV/35.268 kolmatta kohtaa eli tilaajatietojen hintaa (jäljempänä 20.12.1995 annettu väitetiedoksianto). Tätä väitetiedoksiantoa seurasi 10.4.1996 pidetty kuuleminen. Huhtikuussa 1997 komissio pääsi sopimukseen Belgacomin kanssa tilaajatietojen saamisen ehdoista, minkä johdosta kantaja peruutti tätä koskevan kantelun kohdan (ks. komission lehdistötiedote 11.4.1997).

27 Komissio ilmoitti kantajalle 21.12.1995 päivätyllä kirjeellään (jäljempänä 21.12.1995 päivätty kirje) kantelun IV/35.268 ensimmäisen ja toisen kohdan lopullisesta hylkäämisestä (ks. edellä 23 kohta). Näiden kantelun kohtien hylkäämisestä ei ole nostettu kannetta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Komissio ilmoitti myös Belgacomille toimitetusta väitetiedoksiannosta (ks. edellä 26 kohta) sekä neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL N:o 127, s. 2268/63) 6 artiklan mukaisesta alustavasta kannanotostaan kantelun IV/35.268 neljännen ja viidennen kohdan suhteen (ks. edellä 23 kohta).

28 Kantaja toimitti 9.2.1996 päivätyllä kirjeellään komissiolle huomautuksensa kantelun IV/35.268 kahta viimeistä kohtaa koskevista komission alustavista kannanotoista (jäljempänä kirje 9.2.1996).

Riidanalainen päätös

29 Komissio hylkäsi 21.5.1996 tekemällään päätöksellä (jäljempänä riidanalainen päätös), jonka se antoi kantajalle tiedoksi postitse samana päivänä, lopullisesti kantelun IV/35.268 neljännen ja viidennen kohdan (ks. edellä 23 kohta), jotka koskivat Belgacomin väitetysti haitantekotarkoituksessa vireille panemia oikeudenkäyntejä, ja 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan 2 alakohdan täyttämistä koskevaa vaatimusta, joka koski kantajan teollisen ja kaupallisen tietotaidon siirtämistä Belgacomille.

Oikeudenkäyntimenettelyt Belgian tuomioistuimessa

30 Komissio toteaa, että periaatteessa se katsoo, että "kanteen nostamista, joka on ilmaus perusoikeudesta, nimittäin oikeudesta tuomioistuinkäsittelyyn, ei voida luonnehtia väärinkäytöksi", ellei "yritys, jolla on määräävä markkina-asema, nosta kannetta, i) jonka tarkoituksena ei kohtuudella voida pitää yrityksen oikeuksien toteuttamista, minkä vuoksi sitä on pidettävä vain vastapuolen ahdistelemisena ja ii) jota on pidettävä osana suunnitelmaa, jonka tarkoituksena on kilpailun eliminoiminen" (riidanalaisen päätöksen 11 kohta).

31 Belgacomin ensimmäisen vastakanteen osalta komissio täsmentää, että se oli todennut 21.12.1995 päivätyssä kirjeessään, että tämä kanne "oli puolustautumista [kantajan esittämää] syytöstä vastaan, ja sillä pyrittiin puolustamaan sitä, mitä Belgacom piti oikeutenaan, joka johtui [kantajan] tilanteesta ennen laillisesti vaaditun

luvan saamista". Kantaja kiisti tämän näkemyksen kahdella perusteella, jotka se esitti 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään (riidanalaisen päätöksen 14 ja 15 kohta).

32 Ensimmäisestä perusteesta, jonka mukaan kantajan oli mahdotonta saada lupaa IBPT:ltä Belgacomin sen hinnoittelukäytännön vuoksi, joka oli komission 20.12.1995 tekemän väitetiedoksiannon kohteena, komissio lausui, että "väitetiedoksianto koskee kohtuutonta ja syrjivää hinnoittelukäytäntöä, joka jatkuu edelleen, kun taas [kantaja] on tällä välin saanut luvan. Tästä johtuu, että se, että on väitetty, että [kantajan] on mahdotonta saada lupaa, ei johdu siitä käytännöstä, joka on komission Belgacomille toimittamien väitetiedoksiantojen kohteena" (riidanalaisen päätöksen 15 ja 16 kohta).

33 Toisesta perusteesta, jonka mukaan komissio ei ollut tutkinut Belgacomin kanteeseen liittyvien oikeussääntöjen yhteensoveltuvuutta perustamissopimuksen ja erityisesti sen 59, 86 ja 90 artiklan kanssa, komissio totesi, että tämä peruste koski Belgian valtion toimia eikä Belgacomin käytäntöjä; koska toimivaltainen tuomioistuin ei ole todennut kyseisiä oikeussääntöjä pätemättömiksi, Belgacom voi näin ollen vedota niihin oikeutetusti kanteissaan (riidanalaisen päätöksen 15 ja 17 kohta).

34 Komissio toteaa edelleen, että jos Belgacomin vaatimus todella kuuluisi harkittuun suunnitelmaan kilpailun eliminoimisesta, Belgacom ei olisi odottanut kantajan nostavan kannetta esittääkseen sitten vaatimuksensa vastakanteen muodossa. Se olisi nostanut kanteen suoraan kantajaa vastaan (riidanalaisen päätöksen 18 kohta).

35 Komissio toteaa toisesta Belgacomin vastakanteesta, että komissio oli ilmaissut 21.12.1995 päivätyssä kirjeessään, että Belgacom puolustautui vastakanteellaan kantajan esittämää syytöstä vastaan ja että Belgacom pyrki näin toteuttamaan sen, mitä se piti oikeutenaan, joka tässä tapauksessa johtui Belgian lainsäädännöstä, sellaisena kuin se oli ennen 15.7.1994 annettua kuninkaan päätöstä. Kantaja riitautti tämän näkemyksen kahdella perusteella 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään (riidanalaisen päätöksen 19 kohta).

36 Ensimmäisen perusteen osalta, jonka mukaan Belgacom oli perustamissopimuksen 86 artiklan mukaan velvollinen toimittamaan tilaajatiedot, komissio korostaa, että perustamissopimuksen 86 artikla, kun sitä tarkastellaan erikseen, voi velvoittaa määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen toimittamaan tietoja toiselle yritykselle vain, jos tämä tosiasiallisesti voi käyttää näitä tietoja taloudellisessa toiminnassaan. Koska ei ole olemassa soveltamisasetusta, jossa täsmennettäisiin edellytykset luetteloiden julkaisemiseksi, kantaja ei olisi voinut käyttää vaadittuja tietoja rikkomatta Belgian lakia, vaikka Belgacom olisikin ne sille toimittanut. Vaikka se, että luetteloiden julkaiseminen oli mahdotonta, johtui Belgian valtion laiminlyönnistä, koska se ei ollut ajoissa antanut asetusta tämän toiminnan sääntelemisestä, Belgacom voi oikeutetusti vedota siihen kanteissaan, koska toimivaltainen tuomioistuin ei ollut todennut laittomaksi sitä, että soveltamisasetusta ei ollut annettu (riidanalaisen päätöksen 20 ja 21 kohta).

37 Toisesta perusteesta, jonka mukaan Belgacomin kieltäytyminen toimittamasta tietoja ei voinut johtua siitä, että Belgacom pyrki puolustamaan oikeuksiaan, koska tietojen toimittaminen ei vaikuttanut sen oikeuteen julkaista luetteloita 21.3.1991 annetun lain 113 §:n nojalla, komissio toteaa, että vaikka se, että Belgacom toimitti tietoja kantajalle, ei saattanut kyseenalaiseksi Belgacomin oikeutta harjoittaa mainittua toimintaa, "Belgacom saattoi siis pelätä oikeutetusti, että [kantaja] käyttäisi tietoja asiakkaiden hankkimiseksi puhelinluettelojen mainosmarkkinoilta, mikä vaikuttaisi Belgacomin lakiin perustuvaan monopoliin näillä markkinoilla" (riidanalaisen päätöksen 20 ja 22 kohta).

38 Komissio toistaa lisäksi riidanalaisen päätöksen 23 kohdassa päätöksen 18 kohdassa tekemänsä toteamuksen (ks. edellä 34 kohta).

39 Belgacomin kolmannesta kanteesta, joka koski sitä, että kantaja ei ollut noudattanut 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohtaa, komissio toteaa, että se oli todennut 21.12.1995 päivätyssä kirjeessään, että Belgacom pyrki kanteellaan puolustamaan sitä, mitä se piti kantajan tekemistä sopimussitoumuksista johtuvana oikeutenaan (riidanalaisen päätöksen 24 kohta).

40 Kantaja väitti kirjeessään 9.2.1996, että itse kanne, jossa esitettiin vaatimuksia, jotka ylittivät sopimuspuolten väliset sopimussitoumukset, meni pidemmälle kuin mitä Belgacomin näiden sitoumusten nojalla saaman oikeuden oikeutettu puolustaminen edellyttäisi. Komission mukaan kantaja ei ole esittänyt mitään tosiseikkaa tai oikeudellista seikkaa, joka osoittaisi, miltä osin Belgacomin vaatimukset ylittivät 9.5.1984 tehdyssä sopimuksessa määrätyn (riidanalaisen päätöksen 25 ja 26 kohta).

41 Päätelmänään komissio toteaa, että koska voidaan kohtuudella katsoa, että Belgacom on nostanut kolme kannettaan toteuttaakseen oikeutensa, kanteita ei voida pitää perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettuna väärinkäyttönä (riidanalaisen päätöksen 27 kohta).

42 Komissio korostaa lisäksi, että koska Belgacomin kaksi ensimmäistä kannetta olivat Belgacomin oikeuksien puolustamiseksi nostettuja vastakanteita, eivätkä kantajayhtiön ahdistelemistarkoituksessa nostettuja itsenäisiä kanteita, ei voida ajatella, että ne olisi nostettu kilpailun eliminoimiseksi tehdyn suunnitelman puitteissa. Niitä ei siis voida pitää perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettuna väärinkäyttönä (riidanalaisen päätöksen 28 kohta).

Vaatimus sopimuksen täyttämisestä

43 Komissio toteaa, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan 2 alakohtaa koskeva Belgacomin vaatimus koskee sopimuksen täyttämistä eikä sen tekemistä. Komissio täsmentää, että se oli todennut 21.12.1995 päivätyssä kirjeessään, että vaatimusta sopimuksen täyttämisestä ei voida itsessään pitää perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettuna väärinkäyttönä. Kantaja riitautti tämän näkemyksen kolmella perusteella 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään (riidanalaisen päätöksen 30—32 kohta).

44 Ensimmäisestä perusteesta, jonka mukaan perustamissopimuksen 86 artiklaa sovellettaessa eron tekeminen sopimuslausekkeen tekemisen ja täyttämisen välillä ei ole perusteltua, komissio toteaa, että väärinkäytön käsite mainitussa artiklassa tarkoitetussa merkityksessä on objektiivinen käsite, jolla tarkoitetaan muun muassa toimintaa, joka vahingoittaa kilpailun rakennetta. Vaatimus sopimuksen täyttämisestä ei tuo mitään lisää sopimuksen tekemisestä aiheutuviin vaikutuksiin, koska jo sopimuksen tekemisestä aiheutuu se velvoite, että allekirjoittajat myös täyttävät sopimuksen, tai, jollei näin tapahdu, oikeuksiaan puolustava sopimuspuoli voi vaatia sopimuksen täyttämistä. Tilanne on toinen, jos tällainen vaatimus ei perustu sopimukseen ja sillä on erityinen vaikutus kilpailun rakenteeseen. Komissio toteaa, että kantaja ei ole esittänyt mitään tosiseikkaa tai oikeudellista seikkaa, joka osoittaisi, että Belgacomin vaatimuksella olisi tällainen erityinen vaikutus kilpailun rakenteeseen ja että sillä olisi pidemmälle ulottuvia vaikutuksia kuin sopimuspuolet voivat odottaa 9.5.1984 tehdyltä sopimukselta (riidanalaisen päätöksen 32—34 kohta).

45 Toisesta perusteesta, jonka mukaan Belgacomin vaatimuksen tarkoituksena oli jättää kantaja puhelinluetteloiden markkinoiden ulkopuolelle, komissio toteaa, että kantaja ei ole esittänyt mitään sellaista tosiseikkaa tai oikeudellista seikkaa, joka osoittaisi, miltä osin Belgacomin vaatimuksen tarkoituksena ei olisi niiden oikeuksien puolustaminen, jotka se oli saanut, kun sopimus allekirjoitettiin 9.5.1984. Se seikka, että vaatimuksen hyväksymisellä olisi kantajan kuvaamia vaikutuksia luetteloiden markkinoilla, olisi seurausta niistä olosuhteista, joissa sopimus tehtiin, aikana, jolloin luetteloiden julkaiseminen oli Belgacomille varattujen yksinoikeuksien alaista (riidanalaisen päätöksen 32—35 kohta).

46 Kolmannesta perusteesta, jonka mukaan komissio on rikkonut perustamissopimuksen 89 artiklaa jättäessään tutkimatta, onko 9.5.1984 tehty sopimus yhteensoveltuva perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan kanssa, komissio toteaa, että se ei ole millään tavoin ilmaissut kantaansa tämän sopimuksen yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan kanssa. Komissio täsmentää, että riidanalaisella päätöksellä ei mitenkään oteta ennalta kantaa mahdollisuuteen aloittaa menettely tältä osin eikä kantajan mahdollisuuteen kannella sanotusta sopimuksesta tältä osin asetuksen N:o 17 3 artiklan mukaisesti (ks. riidanalaisen päätöksen 32—36 kohta).

Oikeudenkäyntimenettely

47 Kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 22.7.1996 toimittamallaan kannekirjelmällä.

48 Belgacom pyysi 6.12.1996 saapuneella hakemuksellaan lupaa saada esiintyä väliintulijana tukeakseen komission vaatimuksia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun neljännen jaoston puheenjohtaja hyväksyi väliintulohakemuksen 19.2.1997 antamallaan määräyksellä.

Asianosaisten vaatimukset

49 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen;

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

50 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

51 Väliintulija Belgacom, joka tukee komission vaatimuksia, vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Pääasia

52 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi seitsemään kanneperusteeseen. Ensimmäisen kanneperusteen mukaan Belgacomin hinnoittelukäytäntöä on arvioitu ilmeisen virheellisesti, mikä johti riidanalaisen päätöksen riittämättömään perustelemiseen. Toisen kanneperusteen mukaan puhelinluetteloiden toimittamista koskevaa Belgian lainsäädäntöä on arvioitu ilmeisen virheellisesti. Kolmannen kanneperusteen mukaan Belgacomin oikeudet on luonnehdittu virheellisesti. Neljännen kanneperusteen mukaan Belgacomin kieltäytymistä tilaajatietojen toimittamisesta on arvioitu ilmeisen virheellisesti. Viidennen kanneperusteen mukaan Belgacomin strategiaa kantajan syrjäyttämiseksi on arvioitu ilmeisen virheellisesti. Kuudennen kanneperusteen mukaan perustamissopimuksen 190 artiklaa on rikottu siltä osin kuin Belgacomin kolmatta kannetta koskeva osa kantelusta IV/35.268 on hylätty. Seitsemännen kanneperusteen mukaan perustamissopimuksen 86 artiklaa on sovellettu väärin siltä osin kuin kysymys on ollut 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan täyttämistä koskevan vaatimuksen luonnehdinnasta.

53 Viisi ensimmäistä kanneperustetta liittyy Belgacomin kahteen vastakanteeseen, kuudes kanneperuste Belgacomin kolmanteen kanteeseen ja seitsemäs kanneperuste 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan täyttämistä koskevaan vaatimukseen.

54 Kuudessa ensimmäisessä kanneperusteessa nostetaan siis esiin kysymys siitä, voiko se, että tietyillä markkinoilla määräävässä markkina-asemassa oleva yritys nostaa kanteen näillä markkinoilla kilpailevaa yritystä vastaan, olla väärinkäyttöä perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

55 Komissio toteaa, että niiden tilanteiden määrittämiseksi, joissa tällaisella kanteella on väärinkäytön luonne, komissio on riidanalaisessa päätöksessä asettanut kaksi kumulatiivista kriteeriä: ensinnäkään kanteen tarkoituksena ei kohtuudella voida pitää kyseisen yrityksen oikeuksien toteuttamista, minkä vuoksi sitä on pidettävä vain vastapuolen ahdistelemisena, ja toisekseen kannetta on pidettävä osana suunnitelmaa, jonka tarkoituksena on kilpailun eliminoiminen (jäljempänä komission kaksi kumulatiivista kriteeriä tai kaksi kumulatiivista kriteeriä).

56 Komission mukaan ensimmäinen kriteeri merkitsee, että kanteen on objektiivisesti arvioituna oltava ilmeisesti täysin perusteeton. Toisen kriteerin mukaan kanteen tarkoituksena tulee olla kilpailun eliminoiminen. Näiden molempien kriteerien on täytyttävä, jotta väärinkäytön olemassaolo voidaan osoittaa. Perusteettoman kanteen nostaminen itsessään ei voi merkitä perustamissopimuksen 86 artiklan rikkomista, ellei kanteella pyritä kilpailun rajoittamiseen. Myöskään kannetta, jota kohtuudella voidaan pitää yrityksenä toteuttaa oikeuksia kilpailijoihin nähden, ei voida pitää väärinkäyttönä riippumatta siitä, että se voi olla osa kilpailun eliminoimista koskevaa suunnitelmaa.

57 Toisaalta asiakirjoista ilmenee, että kantaja arvostelee sitä, miten kyseistä kahta kumulatiivista kriteeriä on sovellettu käsiteltävänä olevaan tapaukseen, asettamatta kuitenkaan sinänsä kyseenalaiseksi näiden kriteerien yhteensoveltuvuutta perustamissopimuksen 86 artiklan kanssa.

58 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on käsiteltävänä olevassa asiassa ainoastaan tutkittava, onko komissio soveltanut oikein kahta kumulatiivista kriteeriä, eikä ole tarpeen lausua siitä, onko komission riidanalaisessa päätöksessä käyttämien kriteerien valinta perusteltu.

59 Tältä osin on todettava, että kantaja pyrkii neljällä ensimmäisellä kanneperusteellaan osoittamaan, että ensimmäinen kahdesta kumulatiivisesta kriteeristä täyttyy, ja viidennellä kanneperusteellaan, että myös toinen kriteeri täyttyy. Ottaen huomioon näiden kahden kriteerin kumulatiivisen luonteen, viides kanneperuste on tarpeen tutkia vain, jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa neljä ensimmäistä kanneperustetta tutkittuaan, että ensimmäinen kriteeri todella täyttyy.

60 Ennen kanneperusteiden tutkimista on huomattava kolme seikkaa. Ensinnäkin on korostettava, kuten komissio on oikein tehnyt, että mahdollisuus turvata oikeutensa tuomioistuinteitse ja siihen liittyvä tuomioistuinten harjoittama valvonta ovat ilmausta kaikille jäsenvaltioille yhteisten valtiosääntöperinteiden taustalla olevasta yleisestä oikeusperiaatteesta, joka vahvistetaan myös ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4.11.1950 tehdyn yleissopimuksen 6 ja 13 artiklassa (ks. asia 222/84, Johnston, tuomio 15.5.1986, Kok. 1986, s. 1651, 17 ja 18 kohta). Koska oikeus tuomioistuinkäsittelyyn on perusoikeus ja lainalaisuuden takaava yleinen periaate, voi kanteen nostaminen vain täysin poikkeuksellisissa olosuhteissa merkitä määräävän aseman väärinkäyttöä perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

61 Edelleen on todettava, että koska kaksi kumulatiivista kriteeriä merkitsevät poikkeusta oikeutta tuomioistuinkäsittelyyn koskevasta yleisestä periaatteesta, joka

takaa lainalaisuuden, niitä on tulkittava ja sovellettava suppeasti siten, ettei pääperiaatetta loukata (ks. erityisesti asia T-105/95, WWF UK v. komissio, tuomio 5.3.1997, Kok. 1997, s. II-313, 56 kohta).

62 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun komissio tekee päätöksen asetuksen N:o 17 3 artiklan 2 kohdan nojalla tehdyn kantelun käsittelyn lopettamisesta ryhtymättä tutkimuksiin, sen laillisuusvalvonnan tarkoituksena, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on harjoitettava, on sen tutkiminen, että riidanalainen päätös ei perustu aineellisesti virheellisiin tosiseikkoihin, että sitä ei rasita mikään oikeudellinen virhe tai ilmeinen arviointivirhe tai että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin (ks. asia T-37/92, asia BEUC ja NCC v. komissio, tuomio 18.5.1994, Kok. 1994, s. II-285, 45 kohta).

Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan Belgacomin hinnoittelukäytäntöä on arvioitu ilmeisen virheellisesti, mikä johti riidanalaisen päätöksen riittämättömään perustelemiseen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

63 Kantaja huomauttaa, että se oli todennut kantelussa IV/35.268, että Belgacom oli pyrkinyt lopettamaan kantajan liiketoiminnan, kun se vaati puhelinluetteloiden julkaisemista koskevan Belgian lainsäädännön perusteella — joka kantajan mukaan sitä paitsi ei ollut yhteisön oikeuden mukainen — Brysselin Tribunal de commercea määräämään kantajan lopettamaan kaupallisten luetteloiden vuoden 1995/1996 painoksen osalta ilmoitusten hankinnan ja ilmoitustilan myynnin sillä perusteella, että kantaja ei ollut hankkinut IBPT:ltä vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentissa edellytettyä lupaa. Komissio vastasi 21.12.1995 päivätyssä kirjeessään, että Belgacomin ensimmäinen vastakanne ei ollut väärinkäyttöä, koska Belgacom puolusti oikeutta, "joka johtui [kantajan] tilanteesta ennen laillisesti vaaditun luvan saa-

mista". Kantaja toteaa vastanneensa 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään, että tällaisessa kannanotossa jätetään täysin huomioimatta se seikka, että Belgacomin hinnoittelukäytäntö, joka on ollut tarkan tutkimuksen kohteena 20.12.1995 päivätyssä väitetiedoksiannossa, on alun perin ollut esteenä sille, että kantaja olisi saanut luvan.

64 Komission riidanalaisen päätöksen 16 kohdassa (ks. edellä 32 kohta) antama vastaus perustuu kantajan mukaan tosiseikkojen virheelliseen arviointiin. Yhtäältä kantaja toteaa, että alkuperäistä hinnoittelukäytäntöä — joka johti siihen, että kantaja ei voinut tehdä Belgacomin kanssa sopimusta tilaajatietojen toimittamisesta — eli sitä, että Belgacom vaati 200 BEF suuruista maksua tilaajatiedosta ja 34 prosenttia luvansaajan mainostuloista, ei enää sovellettu riidanalaisen päätöksen tekemisen aikaan eikä Belgacomin ja kantajan 16.3.1995 tekemä sopimus, jonka perusteella kantaja voi hankkia luvan IBPT:ltä, koskenut tätä käytäntöä. Toisaalta kantaja väittää, että 20.12.1995 päivätyssä väitetiedoksiannossaan komissio piti Belgacomin alkuperäisiä hintoja kohtuuttoman korkeina ja liiallisina. Koska tämä käytäntö oli nimenomaan estänyt kantajaa saamasta lupaa IBPT:ltä, kantaja päättelee, että komissio on virheellisesti todennut riidanalaisen päätöksen 16 kohdassa, että Belgacomin hinnoittelukäytännöllä, jota 20.12.1995 päivätty väitetiedoksianto koski, ei ollut mitään yhteyttä siihen, että kantajan oli mahdotonta saada lupa.

65 Tämä tosiseikkojen virheellinen arviointi esti kantajaa saamasta selville niitä syitä, jotka saivat komission hylkäämään kantajan pääasiallisen argumentin, jonka mukaan Belgacomin hinnoittelukäytäntö esti kantajaa saamasta lupaa, mistä seurasi, että Belgacom saattoi vaatia Brysselin Tribunal de commercen presidenttiä kieltämään kantajaa harjoittamasta luetteloiden julkaisutoimintaa väittäen, että kantaja oli laittomasti hankkinut tilauksia ja harjoittanut myyntiä. Tämän perusteen asiallisesti virheellinen arviointi vaikuttaa myös riidanalaisen päätöksen perusteluihin. Toisin sanoen Belgacom pyrki — käyttämällä hyväkseen sitä, että kantaja kieltäytyi maksamasta kohtuuttomia hintoja tilaajatiedoista — tuomioistuinteitse pakottamaan kantajan lopettamaan toimintansa. Kantajan mukaan komission näkemys on sitä paitsi ristiriitainen sikäli, että se arvosteli Belgacomin liiallista hinnoittelukäytäntöä asettamatta kuitenkaan kyseenalaiseksi siihen liittyvää väärinkäytön ja haitanteon luonteista oikeudenkäyntiä.

66 Komissio väittää, että se on riidanalaisessa päätöksessä selvästi ilmaissut kantelun IV/35.268 hylkäämisen perusteet. Se toteaa myös, että riidanalaisen päätöksen 11 kohdassa se on määritellyt kaksi kumulatiivista kriteeriä, joiden on täytyttävä, jotta määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen nostamaa kannetta on pidettävä väärinkäyttönä. Päätöksen 14 kohdassa se on esittänyt ne syyt, joiden vuoksi käsiteltävänä olevassa tapauksessa ensimmäinen kriteeri ei täyty, ja 18 kohdassa ne, joiden vuoksi toinen kriteeri ei täyty.

67 Riidanalaisessa päätöksessä komissio on myös todennut, että sitä, että Belgacom vetosi ensimmäisessä vastakanteessaan siihen, että kantajalla ei ollut lupaa, voidaan kohtuudella pitää Belgacomin yrityksenä turvata oikeutensa ja että näin ollen ensimmäinen kriteeri perustamissopimuksen 86 artiklan rikkomisen osoittamiseksi ei täyttynyt. Syyt, joiden vuoksi kantajalla ei ole mainittua lupaa, muodostavat erillisen ongelman. Komissio väittää joka tapauksessa nimenomaisesti vastanneensa ristiriitaisuutta koskevaan syytökseen toteamalla, että 20.12.1995 päivätyn väitetiedoksiannon kohteena ollutta hinnoittelukäytäntöä sovellettiin edelleen riidanalaista päätöstä tehtäessä, mikä ei estänyt kantajaa saamasta lupaa IBPT:ltä. Kantajan väitteellä, jonka mukaan se ei ollut voinut tehdä sopimusta Belgacomin kanssa muutoin kuin tarkistetun hinnoittelukäytännön perusteella, ei ole merkitystä komission esittämän väitteen kannalta. Hinnoittelukäytäntö oli edelleen väitetiedoksiannon kohteena riidanalaisen päätöksen tekohetkellä, ja se oli väärinkäytön luonteista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

68 Ensimmäinen kanneperuste käsittää itse asiassa kaksi osaa, joista ensimmäinen koskee ilmeistä arviointivirhettä ja toinen perustelujen riittämättömyyttä.

69 Ensimmäisessä osassa kantaja väittää pääasiallisesti, että riidanalaisen päätöksen 16 kohta perustuu ilmeiseen arviointivirheeseen. Tältä osin on ensinnäkin hylättävä kantajan väite siitä, että komissio olisi virheellisesti todennut, että 20.12.1995 päivätyn väitetiedoksiannon kohteena olleella hinnoittelukäytännöllä ei olisi merkitystä siihen nähden, että kantajan oli mahdotonta saada valtuutusta.

70 Hinnoittelukäytäntö, joka oli 20.12.1995 päivätyn väitetiedoksiannon kohteena, käsitti paitsi Moniteur belgessä 24.9.1994 julkaistut hinnat eli 200 BEF tilaajatiedosta ja 34 prosenttia luvansaajan mainostuloista, myös 20.6.1995 Moniteur belgessä julkaissut hinnat eli 67 BEF tilaajatiedosta ja 16 prosenttia luvansaajan mainostuloista (ks. edellä 15 kohta). Kantaja teki Belgacomin kanssa sopimuksen 16.3.1995, ja IBPT ilmoitti kantajalle 24.3.1995 päivätyllä kirjeellään, että sille oli myönnetty tilapäinen lupa (ks. edellä 17 kohta). Tästä seuraa, että 20.12.1995 päivätyn väitetiedoksiannon kohteena ollut hinnoittelukäytäntö ei estänyt kantajaa saamasta lupaa puhelinluetteloiden julkaisemiseen.

71 Myöskään sitä kantajan väitettä ei voida hyväksyä, jonka mukaan komissio ei ollut ottanut huomioon sitä, että se seikka, että kantajalla ei ollut lupaa, johtui nimenomaan Belgacomin hinnoittelukäytännöstä, jota oli pidettävä väärinkäytön luonteisena.

72 Komission riidanalaisessa päätöksessä mainitsemasta kahdesta kriteeristä ensimmäisen mukaan kannetta voidaan pitää väärinkäyttönä perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä vain, jos kanteen tarkoituksena ei kohtuudella voida pitää kyseisen yrityksen oikeuksien puolustamista, minkä vuoksi sitä on pidettävä vain vastapuolen ahdistelemisena. Kanteen nostamishetkellä vallitseva tilanne on siis otettava huomioon määritettäessä, täyttyykö tämä kriteeri.

73 Mainittua kriteeriä sovellettaessa kysymys ei myöskään ole sen määrittämisestä, ovatko oikeudet, joihin kyseinen yritys vetoaa, todellisuudessa olemassa kanteen nostamishetkellä, tai onko kanne perusteltu, vaan sen määrittämisestä, onko kanteella tarkoitus vedota oikeuksiin, joita yritys tuolla hetkellä voi kohtuudella pitää oikeuksinaan. Kriteerin loppuosan sanamuodosta seuraa, että kriteeri täyttyy ainoastaan, jos nostetulla kanteella ei ole tätä tarkoitusta; tämä on ainoa tilanne, jossa voidaan päätellä, että kannetta on pidettävä vain vastapuolen ahdistelemisena.

74 Vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentin mukaan vain Belgacomilla ja IBPT:n luvan saaneilla henkilöillä oli oikeus julkaista luetteloita. Tämä lupa annetaan 15.7.1994 tehdyn kuninkaan päätöksen mukaan siten, että IBPT ilmoittaa, että Belgacomin ja luvan hakijan välinen sopimus tilaajatietojen toimittamisesta on kuninkaan päätöksen mukainen. Belgacom vahvistaa tilaajatietojen saamisen ehdot, joiden on oltava oikeudenmukaisia, kohtuullisia ja syrjimättömiä, ja julkaisee ne Moniteur belgessä (ks. edellä 4 ja 5 kohta).

75 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on todettava tältä osin, että Belgacom julkaisi Moniteur belgessä 24.9.1994 tiedonannon tilaajatietojen saamisen ehdoista ja vahvisti vuotuiseksi tilaajakohtaiseksi maksuksi 200 BEF, minkä lisäksi tuli 34 prosenttia luvansaajan mainostuloista; lisäksi on todettava, että IBPT kehotti vasta 20.4.1995 Belgacomia muuttamaan maksun suuruudeksi 67 BEF tilaajatiedosta, minkä lisäksi tuli 16 prosenttia luvansaajan mainostuloista, minkä Belgacom tekikin Moniteur belgessä 20.6.1995 julkaistussa tiedonannossa, ja että Brysselin Tribunal de commercen presidentti hylkäsi Belgacomin ensimmäisen vastakanteen 5.10.1994.

76 Näissä olosuhteissa sen kysymyksen tutkimisella, johtuiko se, että kantajalla ei ollut lupaa, Belgacomin hinnoittelukäytännöstä, ei olisi voitu osoittaa, että Belgacomin ensimmäisen kanteen tarkoituksena ei olisi ollut sen turvaaminen, mitä Belgacom kanteen nostamishetkellä kohtuudella saattoi pitää oikeuksinaan, ja että

mainittu kanne olisi ollut vain kantajan ahdistelemista. Tämän vuoksi tällä kysymyksellä ei ollut merkitystä sen määrittämisessä, täyttyikö ensimmäinen kriteeri. Tämä kysymys kuului varsinaisen oikeusriidan tutkimiseen, joka oli sen kansallisen tuomioistuimen tehtävänä, jonka käsiteltäväksi kantajan ensimmäinen kanne oli saatettu.

77 Koska kantaja ei ole osoittanut, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen, tämän kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

78 Ensimmäisen kanneperusteensa toisessa osassa kantaja väittää, että riidanalainen päätös on riittämättömästi perusteltu.

79 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätös on perusteltava toisaalta niin, että se, jolle päätös on osoitettu, saa tietää, miksi päätös on tehty, puolustaakseen tarvittaessa oikeuksiansa ja voidakseen tutkia, onko päätös asianmukainen, ja toisaalta niin, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta. Kun komissio perustelee päätöksiään, joita sen on tehtävä kilpailusääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sen ei tarvitse ottaa kantaa kaikkiin osapuolten vaatimustensa tueksi esittämiin perusteluihin, vaan riittää, että se esittää päätöksen kannalta olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset näkökohdat (asia T-387/94, Asia Motor France ym. v. komissio, tuomio 18.9.1996, Kok. 1996, s. II-961, 103 ja 104 kohta).

80 On todettava, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä määritellyt kaksi kumulatiivista kriteeriä, joiden avulla voidaan määrittää, onko määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen käyttäytymistä pidettävä luonteeltaan väärinkäyttönä, kun on kysymys kanteesta (11 kohta); lisäksi komissio on todennut, että sen arvion mukaan ensimmäinen kahdesta kriteeristä ei täyttynyt, koska Belgacomin ensimmäisen kanteen "tarkoituksena oli vaatia sellaista, mitä Belgacom piti oikeutena, joka johtui [kantajan] tilanteesta ennen laillisesti vaaditun luvan saamista"

(14 kohta), ja komissio on vastannut kantajan väitteeseen siitä, että sen 21.12.1995 päivätyssä kirjeessä omaksuma kanta on ollut ristiriitainen (16 kohta).

81 Riidanalaisessa päätöksessä siis osoitetaan ne seikat, joihin komission näkemys perustuu, ja tämä mahdollistaa sen, että kantaja voi riitauttaa riidanalaisen päätöksen tämän osan asianmukaisuuden ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi valvoa sen laillisuutta. Tätä kanneperusteen osaa ei siis myöskään voida hyväksyä.

82 Tästä seuraa, että ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

Toinen kanneperuste, jonka mukaan puhelinluetteloiden julkaisemista koskevaa Belgian lainsäädäntöä on arvioitu ilmeisen virheellisesti

Asianosaisten ja väliintulijan väitteet ja niiden perusteet

83 Kantaja väittää, että komissio on syyllistynyt ilmeiseen arviointivirheeseen perustaessaan päätöksensä johtopäätökseen, jonka se olisi voinut tehdä vain niiden kanteluiden huolellisen tutkimisen jälkeen, jotka kantaja oli tehnyt puhelinluetteloiden julkaisutoimintaa koskevasta Belgian lainsäädännöstä.

84 Kantaja huomauttaa, että riidanalaisen päätöksen 17 ja 21 kohdassa komissio on päätellyt, että Belgacom voi kanteissaan oikeutetusti tukeutua Belgian asiaa koskevaan säännöstöön, vaikka se oli epätäydellinen, koska toimivaltainen tuomioistuin ei ollut todennut tätä säännöstöä pätemättömäksi. Komissio oli kuitenkin jättänyt virheellisesti tutkimatta perusteellisemmin numeroilla 94/5103 SG(94) A/23202 ja

96/4067 SG(95) A/19911/2 rekisteröityjä, mainittua säännöstöä koskevia kantajan kanteluita (ks. edellä 22 ja 25 kohta), vaikka kantaja oli selvästi ilmaissut kantelussaan ja 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään, että tällainen tutkimus osoittaisi, että Belgacom ei voinut perustaa mitään vaatimuksistaan tähän säännöstöön.

85 Kantaja toteaa, että komissio ei voinut päätellä, että Belgacomilla oli Belgian säännöstön nojalla oikeuksia, joihin se voi vedota tuomioistuimessa, tutkimatta tätä ennen tätä säännöstöä varmistuakseen siitä, että säännöstö ainakin näytti antavan tällaisia oikeuksia. Näin menetellessään komissio on laiminlyönyt velvollisuutensa tutkia huolellisesti kaikki kantajan sille esittämät tosiseikat ja oikeudelliset seikat (ks. asia T-24/90, Automec v. komissio, tuomio 18.9.1992, Kok. 1992, s. II-2223, 79 kohta ja asia T-7/92, Asia Motor France ym. v. komissio, tuomio 29.6.1993, Kok. 1993, s. II-669, 34 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi tätä periaatetta asiassa T-548/93, Ladbroke Racing v. komissio, 18.9.1995 antamassaan tuomiossa (Kok. 1995, s. II-2565, 50 kohta), jossa se totesi, että kysymys kansallisen lainsäädännön yhteensoveltuvuudesta yhteisön oikeuden kanssa voi olla yksi asian merkityksellisistä tekijöistä.

86 Kantaja väittää, että Belgacomin kahta vastakannetta on pidettävä väärinkäyttönä siksi, että Belgacomin vaateille ei löydy minkäänlaista perustaa asiaa koskevasta Belgian säännöstöstä. Ensinnäkin Belgacomilla ei ollut oikeutta käyttää liiallisia ja syrjiviä hintoja, mutta se on voinut soveltaa tällaisia hintoja Belgian säännöstössä olevien aukkojen vuoksi, ja toiseksi Belgacomilla ei ollut oikeutta kieltäytyä toimittamasta tilaajatietojaan, mutta suojatakseen luetteloihin liittyvää toimintaa koskevia monopolistisia oikeuksiaan — jotka kumottiin 24.12.1993 annetun lain 45 §:llä — se yritti piiloutua sen asiaintilan taakse, että täytäntöönpanoa koskevaa kuninkaan päätöstä ei ollut annettu. Belgacomin väärinkäytön luonteista ja kilpailua rajoittavaa asennetta vahvisti 15.7.1994 tehdyn kuninkaan päätöksen voimaantulo lähes yhdeksän kuukautta 24.12.1993 annetun lain julkaisemisen jälkeen. Belgian asiaa koskevan säännöstön yhteensoveltumattomuus yhteisön oikeuden kanssa on kantelun IV/35.268 merkityksellinen osatekijä, joka komission olisi oikeuskäytännön mukaan tullut ottaa huomioon.

87 Erityisesti toisen vastakanteen osalta kantaja esittää, että riidanalaisen päätöksen 21 kohdasta seuraa selvästi, että komissio on jättänyt virheellisesti tutkimatta täydellisesti 15.7.1994 tehdyn kuninkaan päätöksen vaikutukset tai tällaisen päätöksen väliaikaisen puuttumisen vaikutukset. Komissio on yksiselitteisesti todennut, että se, että kantaja oli estynyt harjoittamasta toimintaansa, ei johtunut siitä, että Belgian asiaa koskevassa säännöstössä olisi myönnetty yksinoikeus Belgacomille, vaan siitä, että tämä säännöstö oli keskeneräinen. Kuitenkin komissio on todennut, että Belgacom voi kanteissaan oikeutetusti vedota tähän oikeusaukkoon.

88 Kantaja huomauttaa, että komission mukaan kanteen määrittäminen väärinkäytöksi ei riipu siitä, onko vaatimus oikeudellisesti moitteeton. Komissio kuitenkin perustelee sitä, että se kieltäytyi tutkimasta asiaa koskevan Belgian säännöstön yhteensoveltuvuutta yhteisön oikeuden kanssa tutkiessaan, oliko Belgacomin kannetta pidettävä väärinkäyttönä, viittaamalla siihen, että kansalliset tuomioistuimet tutkivat, onko kanne perusteltu. Kantaja päättelee, että komission mukaan tämä merkitsee, että jotta kysymyksessä olevan kansallisen oikeuden yhteensoveltumattomuutta yhteisön oikeuden kanssa voitaisiin pitää osoituksena siitä, että kannetta on pidettävä väärinkäyttönä, on ensin arvioitava sitä, onko kanne perusteltu. Tällainen johtopäätös perustuu kantajan mukaan niiden kriteerien virheelliseen soveltamiseen, jotka komissio on asettanut sille, että kannetta voitaisiin pitää perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettuna väärinkäyttönä. Päätös siitä, onko tällainen kanne perusteltu, koskee kysymystä siitä, annetaanko asiaa koskevassa kansallisessa säännöstössä kyseinen oikeus, johon vedotaan, kun taas päätös siitä, onko tällaisella kanteella väärinkäytön luonne, koskee kysymystä siitä, näyttääkö mainittu säännös antavan tällaisen oikeuden. Kaikki oikeudelliset seikat ja tosiseikat, mukaan lukien kansallisen oikeuden yhteensoveltuvuus yhteisön oikeuden kanssa, voivat olla merkityksellisiä määritettäessä sitä, onko jokin oikeus olemassa tai näyttääkö se olevan olemassa.

89 Komissio puolestaan väittää, että riidanalaisessa päätöksessä se ei ole todennut, että sen määrittäminen, onko määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen nostamaa kannetta pidettävä väärinkäyttönä, riippuu siitä, onko vaatimus oikeudellisesti moitteeton, vaan komissio on todennut tämän riippuvan siitä, täyttyvätkö riidanalaisen päätöksen 11 kohdassa mainitut kaksi kriteeriä. Edelleen se on todennut, että kantajan väite, jonka mukaan Belgacomin kanteeseen liittyvää asiaa koskevaa säännöstöä ei ollut tutkittu, liittyi Belgian hallituksen toimiin eikä Belgacomin

menettelytapoihin. Komissio on todennut, että sitä, että Belgacom vetosi vastakanteissaan kansalliseen säännökseen, jota ei ollut todettu pätemättömäksi, voitiin kohtuudella pitää Belgacomin yrityksenä puolustaa oikeuksiaan, eikä se ollut osa kilpailijan eliminoimiseen tähtäävää suunnitelmaa.

90 Komissio ei käsityksensä mukaan ole syyllistynyt ilmeiseen arviointivirheeseen omaksuessaan tämän kannan tutkimatta itse tätä asiaa koskevan Belgian säännöstön yhteensoveltuvuutta yhteisön oikeuden kanssa. Kantajan ensimmäinen kanne nostettiin kansallisessa tuomioistuimessa, joka itsessään oli toimivaltainen tutkimaan kysymyksen kansallisen oikeuden yhteensoveltuvuudesta EY:n perustamissopimuksen kanssa (ks. asia C-234/89, Delimitis, tuomio 28.2.1991, Kok. 1991, s. I-935, 45 kohta ja asia T-353/94, Postbank v. komissio, tuomio 18.9.1996, Kok. 1996, s. II-921, 65—67 kohta). Komissio korostaa lisäksi, että Brysselin Cour d'appel arvioi, että asiaa koskeva Belgian säännöstö oli perustamissopimuksen 86 ja 90 artiklan vastainen, ja hylkäsi Belgacomin vastakanteen.

91 Belgacom väittää osaltaan, että komission tehtävänä ei ollut sen toteaminen, että asiaa koskeva Belgian säännöstö ei näyttänyt antavan niitä oikeuksia, joihin Belgacom oli vedonnut; jos se olisi tehnyt niin, se olisi väistämättä lausunut varsinaisen oikeusriidan ratkaisemisesta ja kansallisen oikeuden säännösten tulkinnasta, joiden olemassaoloa kantaja ei ollut kiistänyt. Edelleen se, että komissio olisi todennut, että Belgacomin toiminta oli väärinkäytön luonteista, olisi merkinnyt sen tavan arvostelemista, jolla Belgian hallitus oli toteuttanut Belgian parlamentin säädöksen. Komissio voi tehdä näin vain soveltaessaan perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohtaa perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohtaan perustuvassa menettelyssä, jonka komissio on aloittanut Belgian kuningaskuntaa vastaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

92 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentin mukaan Belgacomin lisäksi vain IBPT:n luvan saaneilla henkilöillä on oikeus julkaista puhe-

linluetteloita kuninkaan määrittelemien kriteerien ja yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti. Asiassa ei ole kiistetty sitä, että tällaista lupaa ei voitu myöntää ennen kuin säädös, jossa määritettiin mainitut kriteerit ja yksityiskohtaiset säännöt, tuli voimaan. Tämä säädös eli 15.7.1994 annettu kuninkaan päätös tuli voimaan 26.8.1994 (ks. edellä 4 ja 5 kohta). Belgian säännösten mukaan ennen tätä päivää kukaan ei siis voinut saada puhelinluetteloiden julkaisemiseen tarvittavaa lupaa, ja näin ollen Belgacom oli lain nojalla ainoa, jolla oli oikeus tällaisten luetteloiden julkaisemiseen.

93 Näin ollen Belgacomin on katsottava kahdella ensimmäisellä kanteellaan pyrkineen puolustamaan sitä, mitä se kanteen nostamishetkellä saattoi puhelinluetteloiden julkaisemista koskevan Belgian säännöstön nojalla kohtuudella pitää oikeuksinaan. Näin ollen ensimmäinen komission kahdesta kumulatiivisesta kriteeristä ei täyttynyt.

94 Näissä olosuhteissa sen kysymyksen tutkimisella, oliko puhelinluettelojen julkaisemista koskeva Belgian säännöstö yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa, ei olisi voinut osoittaa, että Belgacom ei pyrkinyt kahdella ensimmäisellä kanteellaan puolustamaan sitä, mitä se kanteiden nostamishetkellä kohtuudella saattoi pitää mainitusta säännöstöstä johtuvina oikeuksinaan, ja että nämä kaksi kannetta olisivat olleet vain kantajan ahdistelemista. Näin ollen kysymys kuului varsinaisen oikeusriidan tutkimisen yhteyteen, joka oli sen kansallisen tuomioistuimen tehtävä, jonka käsiteltäviksi Belgacomin kaksi ensimmäistä kannetta oli saatettu.

95 Tässä yhteydessä on hylättävä kantajan väite siitä, että komission olisi pitänyt tutkia, oliko asiaa koskeva Belgian säännöstö — tai näyttikö se ainakin olevan — yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa. Jos ensimmäistä näistä kahdesta kumulatiivisesta kriteeristä tulkittaisiin näin, tästä seuraisi, että määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen olisi lähes mahdotonta käyttää oikeutta tuomioistuinkäsittelyyn, koska välttääkseen vaaran siitä, että se syyllistyisi perustamissopimuksen

86 artiklan rikkomiseen pelkästään kanteen nostamisen vuoksi, yrityksen olisi ennen tällaisen kanteen nostamista varmistauduttava siitä, että säännöstö, johon se perustaa oikeutensa, on yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa.

96 Edelleen on huomattava, että oikeuskäytännön mukaan kansallisen lainsäädännön yhteensoveltuvuutta perustamissopimuksen kilpailusääntöjen kanssa ei ole pidettävä määräävänä tekijänä tutkittaessa perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan soveltuvuutta sellaisten yritysten käyttäytymiseen, jotka noudattavat tätä lainsäädäntöä. Kun komissio tutkii tätä kysymystä, yritysten käyttäytymiseen vaikuttavan kansallisen lainsäädännön ennakollinen arviointi koskee ainoastaan kysymystä siitä, mahdollistetaanko tässä lainsäädännössä kilpailu, jonka yritykset itsenäisellä toiminnallaan voivat estää tai jota ne voivat rajoittaa tai vääristää. Jos tilanne ei ole tällainen, perustamissopimuksen 85 ja 86 artikla eivät ole sovellettavissa (ks. yhdistetyt asiat C-359/95 P ja C-379/95 P, komissio ja Ranska v. Ladbroke Racing, tuomio 11.12.1997, Kok. 1997, tuomion 31, 33 ja 35 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

97 Siltä osin kuin kantaja väittää tässä kanneperusteessaan, että komissio on jättänyt virheellisesti tutkimatta numeroilla 94/5103 SG(94) A/23202 ja 96/4067 SG(95) A/19911/2 rekisteröidyt kantelut, jotka koskivat asiaa koskevaa Belgian säännöstöä ja siten Belgian valtion toimenpiteitä, on muistettava, että oikeuskäytännön mukaan silloin, kun komissio käyttää sille 90 artiklan 3 kohdassa annettua harkintavaltaa, jota sillä on sen arvioimisessa, ovatko valtion toimenpiteet yhteensopivia perustamissopimuksen määräysten kanssa, komissiolla ei ole velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin ja että tästä seuraa, että sellaisilla luonnollisilla tai oikeushenkilöillä, jotka pyytävät komissiota ryhtymään toimenpiteisiin perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan perusteella, ei ole oikeutta nostaa kannetta sitä komission tekemää päätöstä vastaan, jolla se on päättänyt olla käyttämättä tätä toimivaltaansa (ks. asia T-575/93, Koelman v. komissio, tuomio 9.1.1996, Kok. 1996, s. II-1, 71 kohta). Näin ollen kantajalla ei missään tapauksessa ole oikeutta vaatia komissiota ryhtymään toimenpiteisiin siten, että komissio antaisi direktiivin tai tekisi päätöksen perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla.

98 Komissio on siis soveltaessaan ensimmäistä kahdesta kumulatiivisesta kriteeristään todennut perustellusti riidanalaisen päätöksen 17 ja 21 kohdassa — tutkimatta ennakolta kyseisen Belgian säännöstön yhteensoveltuvuutta perustamissopimuksen kanssa — että Belgacom voi oikeutetusti vedota kanteissaan mainittuun säännöstöön ensimmäisen kanteensa osalta niin kauan kuin mainittua säännöstöä ei ole kumottu, ja toisen kanteensa osalta niin kauan kuin toimivaltainen tuomioistuin ei ole todennut laittomaksi sitä, että soveltamisasetusta ei ollut annettu.

99 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että tämä kanneperuste on hylättävä.

Kolmas kanneperuste, jonka mukaan Belgacomin oikeudet on luonnehdittu virheellisesti

Asianosaisten ja väliintulijan väitteet ja niiden perustelut

100 Kantaja riitauttaa komission riidanalaisen päätöksen 22 kohdassa tekemän johtopäätöksen väittäen, että se perustuu virheeseen oikeudellisessa luonnehdinnassa. Koska 24.12.1993 annetun lain 45 §:llä lakkautettiin kaikki luetteloihin liittyvät Belgacomin yksinoikeudet 10.1.1994 lukien, monopoliin liittyvään oikeuteen ei voitu enää vedota perusteena tilaajatietojen toimittamisesta kieltäytymiselle. Komissio jätti siis huomiotta ensimmäisen näistä kahdesta kriteeristä, joiden avulla voidaan määrittää, pyritäänkö kanteella puolustamaan oikeutta eli laissa tunnustettua tai lailla suojattua oikeutta, sillä koska Belgacomin yksinoikeudet lakkautettiin 10.1.1994, sen myöhempi kanne, jolla pyrittiin estämään kantajaa hankkimasta mainoksia tai myymästä mainostilaa, ei voinut missään tapauksessa olla tarkoitettu sellaisen laillisen yksinoikeuden puolustamiseksi, joka olisi ollut Belgian oikeudessa tai yhteisön oikeudessa suojattu tai tunnustettu.

101 Komissio huomauttaa, että vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentin mukaan, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä muodossaan, vain Belgacomilla tai muilla sen kanssa yhteistoimintaan luvan saaneilla oli oikeus julkaista puhelinluetteloita ja että 24.12.1993 annetun lain 45 §:ssä säädetään, että tämä toiminta on sallittua muille, IBPT:n luvan saaneille henkilöille tietyin, kuninkaan päätöksessä vahvistettavin edellytyksin. Komissio huomauttaa riidanalaisen päätöksen 19 kohdassa, että voidaan katsoa, että Belgacom puolusti oikeutta, jonka se uskoi johtuvan ennen 15.7.1994 tapahtunutta kuninkaan asetuksen antamista Belgiassa vallinneesta oikeudellisesta tilanteesta. Belgacom saattoi siis pelätä oikeutetusti, että kantaja käyttäisi vaadittuja tietoja tavalla, joka vaikuttaisi siihen oikeudelliseen asemaan, jossa Belgacom uskoi olevansa ennen tämän asetuksen antamista.

102 Belgacom väittää, että paitsi että se saattoi pelätä oikeutetusti, että kantaja käyttäisi vaadittuja tietoja tavalla, joka vaikuttaisi siihen oikeudelliseen asemaan, jossa Belgacom uskoi olevansa ennen asetuksen antamista 15.7.1994, sillä ei myöskään julkisena yrityksenä ollut muuta vaihtoehtoa kuin toimia voimassa olevien oikeussäännösten mukaisesti, joita ei ollut todettu pätemättömiksi oikeudellisesti sitovalla tuomioistuimen päätöksellä. Belgacom katsoo, että niin kauan kuin kuninkaan asetusta ei ollut annettu, sen oli kieltäydyttävä toimittamasta kantajalle tilaajatietoja.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

103 Riidanalaisen päätöksen 19 kohdassa komissio toteaa, että Belgacom pyrki toisella kanteellaan puolustamaan sitä, mitä se piti oikeutenaan ja mikä tässä tapauksessa johtui ennen 15.7.1994 annettua kuninkaan päätöstä voimassa olleesta Belgian lainsäädännöstä.

104 Riidanalaisen päätöksen 22 kohtaa on luettava tämän toteamuksen valossa; tässä kohdassa komissio toteaa, että Belgacomilla saattoi olla oikeutettu pelko siitä, että [kantaja] käyttäisi tietoja asiakkaiden hankkimiseksi mainosmarkkinoilta puhelin-

luettelojen avulla "mikä vaikuttaisi Belgacomin lakiin perustuvaan monopoliin näillä markkinoilla".

105 Vaikka 24.12.1993 annetun lain 45 §:llä, jolla muutettiin vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momenttia, lakkautettiinkin Belgacomin luetteloiden julkaisemista koskevat yksinoikeudet 10.1.1994 lukien, saman pykälän mukaan oli kuitenkin niin, että Belgacomin lisäksi vain IBPT:n luvan saaneilla henkilöillä oli oikeus luetteloiden julkaisemiseen kuninkaan määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti (ks. edellä 4 kohta). Niin kauan kuin kukaan ei ollut saanut tätä lupaa — ja on riidatonta, että lupaa ei voitu antaa, ennen kuin kuningas määritteli edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt — Belgacom oli ainoa, jolla asiaa koskevan Belgian säännöstön mukaan oli oikeus luetteloiden julkaisemiseen. Belgacomin oikeudellinen asema oli siis sellainen, että sillä oli todellisuudessa monopoli puhelinluetteloiden julkaisemisen markkinoilla Belgiassa.

106 Näin ollen riidanalaisen päätöksen 19 ja 22 kohdasta siis seuraa, että ilmaus "Belgacomin lakisääteinen monopoli näillä markkinoilla" on ymmärrettävä siten, että vuoden 1991 lain 113 §:n 2 momentista ja siitä, että luvan myöntämisen edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt määrittävää kuninkaan päätöstä ei ollut annettu, johtuva Belgacomin oikeudellinen asema puhelinluetteloiden markkinoilla oli itse asiassa monopoliasema.

107 Joka tapauksessa käsiteltävänä oleva kanneperuste on tehoton. Vaikka oletettaisiinkin, että komissio olisi tehnyt arviointivirheen määritellessään Belgacomin aseman Belgian puhelinluetteloiden markkinoilla lakiin perustuvaksi monopoliksi, edellä esitetystä seuraa kuitenkin, että Belgacomilla oli asiaa koskevasta Belgian säännöstöstä johtuva tosiasiallinen monopoli näillä markkinoilla. Riidanalaisen päätöksen 19 kohdasta ilmenee, että juuri tämä tekijä sai komission päättelemään, että Belgacomin toinen kanne ei täyttänyt ensimmäistä kahdesta kumulatiivisesta kriteeristä.

108 Koska riidanalainen päätös ei perustu kantajan väittämään virheeseen oikeudellisessa luonnehdinnassa, kolmas kanneperuste on hylättävä.

Neljäs kanneperuste, jonka mukaan Belgacomin kieltäytymistä tilaajatietojen toimittamisesta on arvioitu ilmeisen virheellisesti

Asianosaisten ja väliintulijan väitteet ja niiden perustelut

109 Kantaja toteaa, että perustamissopimuksen 86 artiklassa kielletään määräävässä markkina-asemassa olevia yrityksiä kieltäytymästä toimittamasta tuotetta tai palvelua, jollei tämä kieltäytyminen ole objektiivisesti perusteltu. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa Belgacomin kieltäytymisellä vaadittujen tilaajatietojen toimittamisesta kantajalle oli merkittävä vaikutus kantajan mahdollisuuteen valmistella luetteloiden julkaisemista. Sitä vastoin päätös mainittujen tietojen toimittamisesta ei olisi vaikuttanut Belgacomin luetteloiden julkaisemista koskevaan toimintaan. Belgacomin kieltäytyminen ei siis ollut perusteltua. Kieltäytymisellä ei ollut muuta tarkoitusta kuin Belgacomin monopolin suojaaminen (ks. riidanalaisen päätöksen 22 kohta) — monopolin, joka oli lakkautettu 24.12.1993 annetulla lailla. Komissio on siis syyllistynyt ilmeiseen virheeseen arvioidessaan Belgacomin kieltäytymistä vaadittujen tilaajatietojen toimittamisesta. Toisin kuin komissio väittää, tätä kieltäytymistä ei voida perustaa asiaa koskevaan Belgian säännöstöön.

110 Kantaja lisää, että kun komissio toteaa, että se ei voi tutkia, onko kanne perusteltu, se soveltaa virheellisesti niitä kriteerejä, jotka se itse on asettanut sen määrittämiseksi, onko määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen nostamaa kannetta pidettävä väärinkäyttönä. Jos noudatettaisiin komission riidanalaisen päätöksen 19—23 kohdassa esittämää päättelyä, komissio ei voisi koskaan todeta haitantekona nostettua kannetta väärinkäytöksi, koska tämä johtaisi aina siihen, että komissio korvaisi kansallisten tuomioistuinten arvioinnin omalla arvioinnillaan. Kantaja toteaa, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä todennut, että Belgacomin toinen kanne ei ollut väärinkäytön luonteinen, koska Belgacomin kieltäytyminen tilaajatietojen toimittamisesta oli perusteltua asiaa koskevan Belgian sään-

nöstön nojalla. Kantaja päättelee tästä, että komission olisi tullut yhtä lailla voida päätyä päinvastaiseen johtopäätökseen.

111 Komissio vastaa, että se ei ollut kiinnostunut siitä, menestyikö Belgian toinen vastakanne lopulta. Ei voitaisi hyväksyä, että määräävässä markkina-asemassa olevalla yrityksellä olisi oikeus tuomioistuinkäsittelyyn kansallisissa tuomioistuimissa vain niissä tapauksissa, joissa niiden kanteiden perusta olisi komission mielestä oikeudellisesti virheetön. Tällaisen lähestymistavan hyväksyminen merkitsisi, että yrityksiltä riistettäisiin perusoikeuksia, joita ei tule evätä muuta kuin silloin, kun niitä käytetään väärin. Edelleen, jos komissio esittäisi johtopäätöksiä siitä, onko kansallisissa tuomioistuimissa käsiteltävänä oleva kanne perusteltu, se korvaisi kansallisen tuomioistuimen käsityksen omallaan sekä kansalliseen oikeuteen liittyvien kysymysten että yhteisön oikeuteen liittyvien kysymysten osalta, mikä merkitsisi sen seikan kieltämistä, että sekä komissiolla että kansainvälisellä tuomioistuimella on toimivalta soveltaa 86 artiklaa (ks. edellä mainitut asiassa Delimitis ja asiassa Tribunal Postbank v. komissio annetut tuomiot). Komissio väittää siis arvioineensa riidanalaisessa päätöksessä oikein perustein, että Belgacom oli nostanut toisen vastakanteen puolustaakseen oikeutta, jonka se uskoi sillä olevan ennen 15.7.1994 tapahtunutta kuninkaan päätöksen antamista.

112 Belgacom väittää puolestaan, että komissio ei ollut tutkinut — eikä sen pitänytkään tutkia — sitä, oliko Belgacomin kieltäytyminen toimittamasta tilaajatietoja kantajalle ollut perusteltu. Komissio tutki ainoastaan, oliko Belgacomin toinen vastakanne väärinkäytön luonteinen. Belgacom kiistää kantajan väitteen siitä, että jos komissio voi todeta, että kanteella ei ole väärinkäytön luonnetta, se voi yhtä lailla todeta, että kanteella on väärinkäytön luonne. Ne kriteerit, jotka komissio on määritellyt sen määrittämiseksi, onko määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen nostama kanne väärinkäyttöä, merkitsevät väistämättä sitä, että komissio harjoittaa vain marginaalista valvontaa eli että se tutkii vain sen, onko kanne väärinkäytön luonteinen. Jos tilanne ei ole tällainen, komissio ei tutki täydellisesti sitä, onko kanne perusteltu. Tämä tutkiminen on sen kansallisen tuomioistuimen tehtävä, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

113 Kuten kantaja vahvisti suullisessa käsittelyssä, neljättä kanneperustetta on tulkittava siten, että soveltaessaan kahta kumulatiivista kriteeriä Belgacomin toiseen kanteeseen komissio on syyllistynyt ilmeiseen arviointivirheeseen riidanalaisen päätöksen 22 kohdassa, koska se ei ole ottanut huomioon sitä seikkaa, että Belgacomin kieltäytyminen tilaajatietojen toimittamisesta oli vastoin perustamissopimuksen 86 artiklaa.

114 On osoittautunut, että ennen kuninkaan päätökseen voimaantuloa 15.7.1994 voimassa olleen Belgian säännöstön mukaan kukaan ei voinut saada puhelinluettelojen julkaisemiseen tarvittavaa valtuutusta ja että tämän vuoksi yksin Belgacomilla oli lain nojalla oikeus näiden luetteloiden julkaisemiseen.

115 Komissio on siis soveltaessaan ensimmäistä kahdesta kumulatiivisesta kriteeristä oikein perustein todennut riidanalaisen päätöksen 22 kohdassa, että Belgacomilla saattoi olla oikeutettu pelko siitä, että kantaja käyttäisi tietoja asiakkaiden hankkimiseksi puhelinluettelojen mainosmarkkinoilta, mikä vaikuttaisi siihen oikeudelliseen asemaan, joka Belgacomilla oli näillä markkinoilla asiaa koskevan Belgian säännöstön nojalla (ks. edellä 104 kohta).

116 Samoin on katsottava, että Belgacom pyrki kahdella ensimmäisellä kanteellaan puolustamaan sitä, mitä se asiaa koskevan Belgian säännöstön nojalla kohtuudella saattoi pitää oikeuksinaan (ks. edellä 93 kohta), joten ensimmäinen komission kahdesta kumulatiivisesta kriteeristä ei ole täyttynyt.

117 Tähän päätelmään ei vaikuta siihen kysymykseen annettava vastaus, oliko Belgacomin kieltäytyminen tilaajatietojen toimittamisesta vastoin perustamissopimuksen 86 artiklaa. Tämän kysymyksen tutkimisella ei olisi voitu osoittaa, että Belgacom ei toisella kanteellaan pyrkinyt puolustamaan sitä, mitä se kanteen nostamishetkellä saattoi kohtuudella pitää oikeuksinaan, ja että mainittu kanne olisi ollut vain kantajan ahdistelemista. Tämä kysymys kuului varsinaisen oikeusriidan tutkimisen yhteyteen, joka on sen kansallisen tuomioistuimen tehtävä, jonka käsiteltäväksi toinen kanne on saatettu.

118 Näin ollen neljäs kanneperuste on hylättävä.

119 Koska kantajan neljä ensimmäistä kanneperustetta, jotka koskevat ensimmäisen komission määrittelemän kriteerin soveltamista Belgacomin kahteen ensimmäiseen kanteeseen, on hylättävä ja koska määritellyt kaksi kriteeriä ovat kumulatiivisia (ks. edellä 59 kohta), viides kanneperuste, joka koskee toisen kriteerin soveltamista samoihin kanteisiin, on merkityksetön. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei tarvitse tutkia tätä perustetta.

Kuudes kanneperuste, jonka mukaan perustamissopimuksen 190 artiklaa on rikottu siltä osin kuin Belgacomin kolmatta kannetta koskeva osa kantelusta IV/35.268 on hylätty

Asianosaisten ja väliintulijan väitteet ja niiden perustelut

120 Kantaja väittää, että rajoittuessaan riidanalaisen päätöksen 26 kohdassa vain toteamaan, että kantaja ei ollut esittänyt sellaisia tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, jotka olisivat osoittaneet, että 9.5.1984 tehtyyn sopimukseen liittyvät Belgacomin vaatimukset olivat kohtuuttomia, komissio on rikkonut perustamissopimuksen 190 artiklaa.

121 Kantajan mukaan se osoitti kantelussaan, että Belgacom pyrki tosiasiallisesti saamaan haltuunsa kantajan liiketoiminnan sillä virheellisellä verukkeella, että se ainoastaan käytti 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdasta johtuvia oikeuksiaan. Kantaja muistuttaa, että sopimus oli tehty aikana, jolloin Belgacomilla vielä oli luettelojen julkaisemisen osalta lakiin perustuva monopoli. Komissio oli todennut 21.12.1995 päivätyssä kirjeessään, että Belgacomin kolmas kanne oli nostettu "sen puolustamiseksi, mitä Belgacom piti [kantajan] sopimussitoumuksista johtuvana oikeutenaan". Kantaja korostaa, että se oli vastannut komissiolle 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään ja selittänyt, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen sanamuoto ei tarjoa perustaa Belgacomin esittämälle pitkälle vaatimusten luettelolle. Kantaja oli maininnut valaisevana esimerkkinä tavaramerkin "Gouden Gids/Pages d'Or" luovuttamista koskevan vaatimuksen, joka ei perustunut sopimuksen XVI kohtaan, mutta joka, jos se olisi hyväksytty, olisi uhannut vakavasti kantajan olemassaoloa. Kantaja lisää, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdassa ei millään tavoin viitata tavaramerkkeihin. Käyttöluvan saamista koskevan vaatimuksen taustalla oleva kilpailun rajoittamispyrkimys on ilmeinen: sillä, että kantaja velvoitettaisiin antamaan tällainen lupa, olisi tuhoisa vaikutus kantajan liiketoimintaan, kun taas käyttöluvan saaminen vahvistaisi kantajan kilpailijoita vain niin, että se heikentäisi kantajan kilpailuasemaa. Tällaisen menettelyn jälkeen tavaramerkin koko *raison d'être*, nimittäin sen erottamiskyky, häviäisi.

122 Kantaja väittää edelleen, että se oli todennut kantelussaan, että Belgacom vaati sellaisten tavaramerkkien luovuttamista, joiden haltija oli kantajan sisaryhtiö ITT World Directories Netherlands, joka ei edes ollut 9.5.1984 tehdyn sopimuksen sopimuspuoli. Kantaja korostaa, että koska 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdassa ei edes viitata tavaramerkkeihin ja koska kantaja ei missään tapauksessa olisi voinut ryhtyä luovuttamaan tavaramerkkejä, joiden haltija se ei ollut, vaan joiden osalta sillä oli käyttölupa, Belgacomin vaatimus meni jälleen aivan ilmeisesti tämän sopimuksen alan ulkopuolelle. Vaatimuksen hyväksymisellä olisi ollut tuhoisa vaikutus kantajan liiketoimintaan.

123 Kantaja muistuttaa lisäksi, että se oli 7.4.1995 toimittanut komissiolle Belgacomin 29.3.1995 päivätyn vaatimuskirjeen, joka sisälsi luettelon 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohtaan perustuvista Belgacomin vaatimuksista. Kantaja toteaa myös korostaneensa 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään, että se, että Belgacom tunnusti kan-

telua koskevissa huomautuksissaan, että se antoi sopimuksen XVI kohdalle uuden merkityksen asiaa koskevan Belgian säännöstön muuttamisen valossa, oli osoituksena siitä, että vaatimusta oli pidettävä väärinkäyttönä. Belgacomin artiklalle antama uusi merkitys merkitsee käytännöllisesti katsoen kantajan liiketoiminnan korvauksetonta haltuun ottamista sen oman kilpailijan, nimittäin BDS:n, eduksi.

124 Kantajan mukaan kaikki tämä näyttö siitä, että Belgacomin kanteella oli väärinkäytön luonne, saatettiin komission tietoon, mutta komissio päätti olla ottamatta sitä huomioon.

125 Komission mukaan se, miksi kantelu hylättiin tältä osin, ilmenee selvästi riidanalaisen päätöksen 24—26 kohdasta, joissa komissio totesi, että kanne, jonka Belgacom nosti 9.5.1984 tehdyn sopimuksen täyttämiseksi, ei täyttänyt ensimmäistä riidanalaisen päätöksen 11 kohdassa ilmaistuista kahdesta kriteeristä, koska kanteen tarkoituksena voitiin kohtuudella pitää sellaisen oikeuden toteuttamista, joka Belgacomilla oli mainitun sopimuksen nojalla.

126 Komissio toteaa kantajan 9.2.1996 päivätyssä kirjeessä antaman vastauksen osalta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kantelijan tehtävänä on saattaa komission tietoon ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin kantelu perustuu (ks. edellä mainittu asia Automec v. komissio, tuomion 79 kohta ja asia T-57/91, NALOO v. komissio, tuomio 24.9.1996, Kok. 1996, s. II-1019, 258 kohta). Belgialainen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi Belgacom oli saattanut asian, oli toimivaltainen käsittelemään kantajan kanteessaan esittämiä, 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan tulkintaa koskevia väitteitä. Komission mukaan kantaja ei ole tuonut komission tietoon mitään sellaisia tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, jotka osoittaisivat, että Belgacomin kanne menisi pidemmälle kuin mitä Belgacom voi oikeutetusti pitää sopimukseen perustuvina oikeuksinaan, joten sen kanne sopimuksen XVI kohdan täyttämiseksi ei ollut määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

127 Belgacom toteaa osaltaan, että oikeuskäytännön mukaan perusteluvelvollisuuden laajuutta on arvioitava asian asiayhteyden valossa (ks. erityisesti asia T-46/92, Scottish Football v. komissio, tuomio 9.11.1994, Kok. 1994, s. II-1039; asia T-49/95, Van Megen Sports v. komissio, tuomio 11.12.1996, Kok. 1996, s. II-1799 ja asia T-16/91 RV, Rendo ym. v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-1827). Näin ollen myös silloin, kun komission on asetuksen N:o 17 mukaisen kantelun yhteydessä tutkittava, onko kanteen nostaminen kansallisessa tuomioistuimessa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, sen velvollisuutena ei ole tutkia kaikkia niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, joihin kantelija on vedonnut kansallisessa tuomioistuimessa ja jotka se on saattanut komission tietoon.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

128 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäispäätös on perusteltava toisaalta niin, että se, jolle päätös on osoitettu, saa tietää, miksi päätös on tehty, puolustaakseen tarvittaessa oikeuksiansa ja voidakseen tutkia, onko päätös asianmukainen, ja toisaalta niin, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta; tämän velvollisuuden laajuus riippuu päätöksen luonteesta ja siitä asiayhteydestä, jossa se on tehty. Koska päätös muodostaa kokonaisuuden, sen kutakin osaa on tarkasteltava muiden osien valossa (ks. edellä mainitut asiat Asia Motor France ym. v. komissio, tuomio 18.9.1996, 103 kohta ja Van Megen Sports v. komissio, tuomion 51 kohta).

129 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komission mukaan Belgacom pyrki kolmannella kanteellaan puolustamaan sitä, mitä se piti kantajan tekemistä sopimussitoumuksista johtuvana oikeutenaan (24 kohta). Riidanalaisessa päätöksessä täsmennetään, että kantaja totesi 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään, että Belgacomin kolmannella kanteella pyrittiin sellaisten vaatimusten täyttämiseen, jotka menivät pidemmälle kuin kahden sopimuspuolen väliset sopimussitoumukset (25 kohta), minkä jälkeen päätöksessä todetaan, että kantaja ei ole osoittanut mitään sellaista tosiseikkaa tai oikeudellista seikkaa, joka selventäisi, millä perusteella Belgacom olisi ylittänyt sopimuksessa määrätyn (26 kohta). Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee myös, että komissio katsoi, että Belgacomin

kolmas kanne ei täyttänyt ensimmäistä kahdesta 11 kohdassa määritellystä kriteeristä (27 kohta).

130 Riidanalaisessa päätöksessä siis mainitaan ne seikat, joihin komission näkemys perustuu, siltä osin kuin kysymys on kahden kumulatiivisen kriteerin soveltamisesta Belgacomin kolmanteen kanteeseen.

131 Väitteestä, jonka mukaan komissio olisi jättänyt ottamatta huomioon kantajan esittämän näytön siitä, että Belgacomin kanne 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan täyttämiseksi oli väärinkäyttöä, on todettava, että riidanalaisessa päätöksessään komissio katsoi ensimmäistä kriteeriä soveltaessaan, että kantajan esittämät tosiseikat ja oikeudelliset seikat eivät osoittaneet, että Belgacomin vaatimukset olisivat ylittäneet sopimuksessa määrätyn (26 kohta). Tältä osin on muistettava, että kun komissio perustelee päätöksiään, joita sen on tehtävä kilpailusääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sen ei tarvitse ottaa kantaa kaikkiin osapuolten vaatimustensa tueksi esittämiin perusteluihin, vaan riittää, että se esittää päätöksen systematiikan kannalta olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset näkökohdat (ks. edellä mainittu asia Asia Motor France ym. v. komissio, tuomio 18.9.1996, 104 kohta).

132 Tästä seuraa, että komissio on riittävällä tavalla perustellut riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin se koskee Belgacomin kolmatta kannetta. Kuudes kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Seitsemäs kanneperuste, jonka mukaan perustamissopimuksen 86 artiklaa on sovellettu väärin siltä osin kuin kysymys on 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan täyttämistä koskevan vaatimuksen luonnehdinnasta

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

133 Kantaja väittää ensiksikin, että komissio on jättänyt virheellisesti soveltamatta perustamissopimuksen 86 artiklaa todetessaan riidanalaisen päätöksen 33 ja 34 kohdassa, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan täyttämistä koskeva vaatimus ei ollut väärinkäyttöä, koska sillä ei ollut markkinoiden rakenteeseen sellaisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia, jotka menisivät pidemmälle kuin vaikutukset, joita osapuolet voivat odottaa sopimukselta.

134 Kantaja muistuttaa todenneensa 9.2.1996 päivätyssä kirjeessään, että oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettu väärinkäytön käsite on objektiivinen. Kysymys on toiminnasta, jonka tarkoituksena on vääristää sellaisten markkinoiden rakennetta, joilla tosiasiallisesti vallitsee kilpailu, tai jonka vaikutuksesta tämä rakenne vääristyy. Kantaja oli myös selvästi todennut, miten Belgacomin laaja vaatimus, joka perustui 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohtaan, oli omiaan vaikuttamaan markkinoiden rakenteeseen sen johdosta, että kantaja kilpailijana eliminoitaisiin. Näin ollen sillä, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohta olisi pantu täytäntöön, olisi ollut merkittävä vaikutus markkinoiden tosiasialliseen rakenteeseen; jos taas tätä kohtaa ei olisi pantu täytäntöön, sen sisällyttämisellä sopimukseen ei olisi ollut mitään vaikutusta.

135 Kantaja muistuttaa edelleen, että perustamissopimuksen 86 artiklan soveltamisen osalta oikeuskäytännössä ei tehdä mitään eroa sopimuksen tekemisen ja täyttämisen välillä. Väärinkäytöksi voidaan luokitella määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen kaikki käyttäytyminen, mukaan lukien sopimuksen yksittäisten ehtojen täyttäminen. Kantaja lainaa esimerkkinä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 66/86, Ahmed Saeed Flugreisen ym., 11.4.1989 antamaa tuomiota (Kok. 1989, s. 803, 34 kohta ja sitä seuraavat kohdat), jossa tuomioistuin totesi, että tariffien soveltaminen, kun se johtuu yritysten yhdenmukaistetusta toiminnasta, joka kuuluu 85 artiklassa tarkoitetun kiellon alaan, voidaan luokitella perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetuksi väärinkäytöksi (ks. myös ETY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan soveltamisesta 1 päivänä huhtikuuta 1992 tehty

komission päätös 92/262/ETY [IV/32.450 Ranskan ja Länsi-Afrikan laivanvarustajakomiteat], EYVL L 134, s. 1).

136 Toiseksi kantaja väittää, että komissio on jättänyt virheellisesti soveltamatta perustamissopimuksen 86 artiklaa esittäessään riidanalaisen päätöksen 35 kohdassa, että ne kilpailua rajoittavat vaikutukset, joita aiheutui Belgacomin toimesta tapahtuvasta 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan täyttämisestä, ovat perusteltavissa sillä, että tämä sopimuskohta laadittiin aikana, jolloin Belgacomilla oli lakiin perustuva monopoli. Toisin kuin perustamissopimuksen 85 artiklan rikkomisen osalta, 86 artiklan rikkomisen osalta ei voida myöntää poikkeuslupaa eikä sen rikkomista voida oikeuttaa. Komission näkemykseltä puuttui siis oikeudellinen perusta, minkä lisäksi siinä jätettiin kokonaan huomiotta 9.5.1984 tehdyn sopimuksen jälkeen tapahtunut lainsäädännön Belgian lainsäädännön kehitys.

137 Komissio puolestaan esittää, että kantelu IV/35.268 koski ainoastaan Belgacomin vaatimusta 9.5.1984 tehdyn sopimuksen täyttämisestä. Siinä ei sitä vastoin pyydetty ottamaan kantaa siihen, oliko sopimus yhteisön oikeuden mukainen. Kantaja on siis ymmärtänyt väärin riidanalaisen päätöksen, jonka 31 kohdassa täsmennetään, että vaatimus sopimuksen täyttämisestä ei itsessään merkitse perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua väärinkäyttöä. Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 36 kohdassa nimenomaisesti, että se ei millään tavoin ottanut ennakolta kantaa mahdollisuuteen aloittaa menettely, joka koskisi sitä, että mainittu sopimus on vastoin perustamissopimuksen sääntöjä, eikä kantajan mahdollisuuteen kannella sopimuslausekkeista. Tältä osin komissio toteaa, että kantaja on sittemmin tehnyt asetuksen N:o 17 3 artiklan nojalla kantelun, joka koskee itse 9.5.1984 tehdyn sopimuksen laillisuutta.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

138 Oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettu väärinkäytön käsite on objektiivinen käsite, joka tarkoittaa määräävässä asemassa olevan yrityksen toimintaa, joka voi vaikuttaa sellaisten markkinoiden rakenteeseen, joilla juuri kyseessä olevan yrityksen olemassaolon vuoksi kilpailuaste on jo heikenty-

nyt, ja joka estää markkinoilla jo olemassa olevan kilpailuasteen säilyttämisen ja mainitun kilpailun kehittymisen sen vuoksi, että tämä yritys käyttää erilaisia keinoja kuin ne, joita taloudellisten toimijoiden suorituksiin perustuvassa tuotteiden tai palvelujen tavallisessa kilpailussa käytetään. (ks. asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 461, 91 kohta).

139 Perustamissopimuksen 86 artiklasta johtuvien velvoitteiden luonteesta seuraa, että määräävässä markkina-asemassa olevilla yrityksillä ei erityisissä olosuhteissa ole oikeutta käyttäytyä sellaisella tavalla tai tehdä sellaisia toimia, jotka itsessään eivät ole väärinkäyttöä ja jotka eivät olisi tuomittavia, jos kyseessä olisi yritys, joka ei ole määräävässä markkina-asemassa (ks. vastaavasti asia 322/81, Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983, Kok. 1983, s. 3461, 57 kohta). Näin ollen sopimuksen tekeminen tai oikeuden hankkiminen voi olla perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua väärinkäyttöä, jos sopimuksen tekee tai oikeuden hankkii yritys, joka on määräävässä markkina-asemassa (ks. vastaavasti asia T-51/89, Tetra Pak v. komissio, tuomio 10.7.1990, Kok. 1990, s. II-309, 23 kohta).

140 Myös vaatimus sopimuslausekkeen täyttämisestä voi olla määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä, erityisesti jos tämä vaatimus ylittää sen, mitä sopimuspuolet voivat odottaa sopimukselta, tai jos olosuhteet ovat muuttuneet sopimuksen tekemisajankohdan jälkeen.

141 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on todettava, että kantaja ei ole esittänyt mitään sellaista seikkaa, joka osoittaisi, että nämä edellytykset olisivat täyttyneet.

142 Sen kysymyksen osalta, ylittääkö Belgacomin vaatimus sen, mitä sopimuspuolet voivat odottaa sopimukselta, kuudenteen kanneperusteeseen liittyvästä kantajan argumentaatiosta ilmenee, että kantaja tukeutuu pääasiallisesti kolmeen erilliseen argumenttiin. Ensinnäkin kantaja väittää, että Belgacomin vaatimus siitä, että kantajan tulee luovuttaa sille tavaramerkki "Gouden Gids/Pages d'Or", ei kuulu

9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan alaan, jossa ei millään tavoin viitata tavaramerkkeihin. Sitten kantaja moittii Belgacomia siitä, että tämä vaati sellaisten tavaramerkkien luovuttamista, joiden haltija oli ITT World Directories Netherlands, joka ei ollut edes sopimuksen sopimuspuoli. Lopuksi kantaja väittää, että Belgacom myönsi kantelua koskevissa huomautuksissaan, että se antoi sopimuksen XVI kohdalle uuden merkityksen.

143 Ensiksi on todettava, että 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan 2 alakohdan b alakohdassa määrätään seuraavaa: "[j]otta RTT voi turvata julkaisemisen jatkuvuuden" kantaja luovuttaa valtionyhtiölle veloituksetta "käyttöluvat, jotka liittyvät patentteihin tai muuhun sellaiseen samankaltaiseen lakisääteiseen suojaan, joka on saatu tämän sopimuksen puitteissa suoritettuihin tai toteutettuihin töihin liittyen". Kun tämän virkkeen muotoilua tarkastellaan muun sopimustekstin valossa, ei voida sulkea pois sitä vaihtoehtoa, että se käsittäisi myös tavaramerkit. Asiakirjoista ilmenee, että Belgacom vaati kantajaa tai tätä edeltävää tavaramerkin haltijaa luovuttamaan ainoastaan Benelux-maissa rekisteröidyt tavaramerkit. Lopuksi on ilmeistä, että kantaja rajoittuu väittämään, että Belgacom myönsi antaneensa 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdalle uuden merkityksen — esittämättä väitteelleen kuitenkaan muuta tukea. Se "myöntäminen", jonka Belgacom kantajan mukaan ilmaisi kantelua koskevissa huomautuksissaan, ei ole Belgacomin mukaan muuta kuin selitys, jolla täsmennetään ne syyt, joiden vuoksi luetteloiden julkaisumarkkinoiden avaamisella ei Belgacomin mukaan ollut vaikutusta siihen, että Belgacomin oli välttämätöntä turvata tällaisen julkaisutoiminnan jatkuvuus.

144 Toisaalta kantaja ei osoita myöskään, millä tavoin siitä, että Belgacom ja IBPT:n luvan saaneet yritykset jakoivat 10.1.1994 lukien sen aiemman yksinoikeuden, joka Belgacomilla oli sopimuksen tekohetkellä 9.5.1984 ja joka käsitti oikeuden antaa kolmannelle henkilölle lupa luetteloiden julkaisemiseen, seuraisi, että vaatimus mainitun sopimuksen XVI kohdan täyttämisestä oli väärinkäyttöä perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

145 Tässä yhteydessä on lisäksi huomattava, että Belgacomin yksinoikeuksien ansiosta kantaja on voinut kaikelta kilpailulta suojassa hankkia ainutlaatuista kokemusta, kehittää toimintaansa ja lisätä tavaramerkkiensä arvoa 25 vuoden ajan.

146 Näin ollen kantajan väitettä siitä, että komission riidanalaisen päätöksen 33 ja 34 kohdassa tekemät johtopäätökset ovat vastoin perustamissopimuksen 86 artiklaa, ei voida hyväksyä.

147 On huomattava, että asiakirjoista ilmenee, että kantaja teki 25.7.1996 Belgacomista kantelun, jossa se väitti, että Belgacom oli rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja 86 artiklaa laatiessaan 9.5.1984 tehdyn sopimuksen ja vaatiessaan sen täyttämistä. Suullisessa käsittelyssä komission asiamies jätti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jäljennöksen 29.4.1997 tehdystä komission päätöksestä, jolla mainittu kantelu hylättiin sillä perusteella, että yhteisön etu ei vaatinut asiaan puuttumista. Tästä päätöksestä ei ole nostettu kannetta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

148 Edelleen kantajan väite siitä, että komissio olisi perustellut 9.5.1984 tehdyn sopimuksen XVI kohdan toteuttamista koskevasta vaatimuksesta aiheutuvan kilpailun rajoittumisen sillä, että tämä sopimuskohta laadittiin ajankohtana, jolloin Belgacomilla oli lakiin perustuva monopoli, perustuu riidanalaisen päätöksen 35 kohdan virheelliseen tulkintaan. Komissio tyytyy riidanalaisen päätöksen 35 kohdassa vastaamaan kantajan väitteeseen siitä, että Belgacomin vaatimuksen tarkoituksena oli sulkea kantaja pois puhelinluetteloiden markkinoilta. Komissio toteaa siinä, että kantaja ei ole esittänyt mitään sellaista oikeudellista seikkaa tai tosiseikkaa, joka osoittaisi, että Belgacom ei pyrkinyt mainitulla vaatimuksellaan vain puolustamaan 9.5.1984 tehdyn sopimuksen mukaisia oikeuksiaan, ja täsmentää toisessa virkkeessä, että ne kilpailua rajoittavat vaikutukset, joita Belgacomin vaatimuksella väitettiin olevan, johtuisivat — jos vaatimus hyväksyttäisiin — siitä, että sopimus tehtiin ajankohtana, jolloin luetteloiden julkaiseminen oli Belgacomille varattujen yksinoikeuksien alaista. Näin ollen kysymys ei ole perustelusta vaan toteamuksesta, jossa täsmennetään, että kysymyksessä olevat vaikutukset eivät johtuneet Belgacomin vaatimuksesta, vaan sopimuksen tekemisestä.

149 Edellä esitetystä seuraa, että myös tämä peruste on hylättävä.

150 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanne kokonaisuudessaan on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

151 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, koska komissio ja väliintulijana komission vaatimuksia tukenut Belgacom ovat sitä vaatineet.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu neljäs jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1. Kanne hylätään.

2. Kantaja velvoitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan komission sekä väliintulijana toimineen Belgacomin oikeudenkäyntikulut.

Lindh García-Valdecasas Lenaerts

Cooke Jaeger

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä heinäkuuta 1998.

H. Jung P. Lindh

kirjaaja laajennetun neljännen jaoston puheenjohtaja